

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum)
inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

HOUD: Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereen. „Oost en West. — Minahassa-Comité. Afd. 's-Gravenhage, door F. van Peski. — *l'Histoire es pépète*, door K. — *Mijn reis door Borneo*, door H. F. Tillemans. *Naschrift. — Multatuli en het Kultuurwetstelsel*, door Jhr. W. H. W. de Kock. — *Gebruikte Indische Kleeding voor Oud-Strijders in Indisch Bronbeek*, door E. M. Harsveldt. — *Van Week tot Week. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Suri-name. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdelingen: Breda. — Mededeelingen: Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 12 tot 19 Juni.*

JAARLIJSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging op Zaterdag 22 Juni e.k. te Breda, in het Restaurant „De Schuur”, a. d. Catharinastraat, des namiddags te ± 1 uur.

PUNTEN VAN BEHANDELING:

Opening.
Notulen. (Zie K.W. 21 Juni '28, no. 25.)
Jaarverslag; Rekening en Verantwoording 1928 met rapport Verificatie-Commissie en Begroeting '29. (Zie K.W. 4 April '29, no. 14.)
Benoeming Commissie nazien Jaarrekening enz. '29.
Voorziening vacatures H.B. Aan de beurt van af-treden zijn de H.H. Zuyderhoff, Logeman, v. d. Brugh, Mr. Huges, Franke en Van Hamel. Door de namen der volgende H.H. zijn achtereenvolgens dubbeltallen gevormd: Kroon, C. J. Feith, Breukink, v. d. Heide, Jhr. Mr. W. W. Feith en Mr. E. Rijke.
Bepalen plaats volgende Algemeene Vergadering.
Rondvraag en sluiting.

De Alg. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

De dagindeeling is de volgende: Ontvangst en bijeenkomst in Rest. „De Schuur” ongeveer 11 uur; Ontvangst ten stadhuisse; Lunch in „De Schuur” en Algemeene Vergadering; Bezoek aan het Ethnographisch Museum (Kasteelplein) en aan de Bierbrouwerij „De Drie Molentijzers”; Aperitief in het gebouw „Concordia”; Rijsttafel in een der zalen van „Concordia”, aanvang 6½ uur; Gezellig samenzijn in het gebouw en den tuin van „Concordia” met Krontjong (gezelschap cadetten K. M. A.) en gelegenheid tot dansen.

De vergadering zal bijzonder gewaardeerd worden, indien ook leden, die niet in Breda woonachtig, dien dag, geheel of ten deele, hunne aanwezigheid zouden willen opluisteren, waarbij worde aangeteekend, dat de lunch wordt beschikbaar gesteld ad f 2.— p. p. en de rijsttafel ad f 2.50 p. p. Zij, die van een dezer maaltijden of van beide gebruik wenschen te maken, worden beleefd verzocht hiervan vóór of uiterlijk op Woensdag 12 dezer kennis te geven aan den Heer L. W. van Stenis, Voorzitter der vergadering Breda, onder overmaking der gelden.

Minahassa-Comité.

Afdeling 's-Gravenhage.

Zaterdag den 15en Juni had in het Pageshuis van de 's-Gravenhaagsche afdeling van het Roode Kruis, daartoe welwillend afgestaan, eene conferentie plaats met de vertegenwoordigers der plaatselijke bladen.

Aan den oproep was door vele journalisten gevolg gegeven, wat tot dankbaarheid stemt, daar eene actie alleen door algemeene publiciteit kans van slagen heeft, zoodat een woord voor de groote opkomst hier op zijn plaats is.

De voorzitter, de heer F. van Peski, opende de bijeenkomst met een woord van welkom, daarbij in groote trekken het doel van het Minahassa-comité uiteenzettend en gaf daarna het woord aan den heer Johan Koning, speciaal belast met het contact met de pers.

Deze toonde meer in het bijzonder aan, welk groot belang de Minahasser in het volkencomplex van den Indischen Archipel vertegenwoordigt, niet alleen als soldaat, maar ook als burger, waarbij zijne liefde voor het Koningshuis een groote drijfveer vormt en hij zijn land gaarne de twaalfde provincie van Nederland noemt.

De heer G. Nypels zette nader uiteen, hoe die liefde hoofdzakelijk steeds van één kant komt, zoodat bij de viering van het 250-jarig bestaan van het verbond tusschen Nederland en de Minahassa op den dag zelf een herinneringsnaald aan het feit gewijd, te Menado onthuld werd, terwijl die datum van Nederlandsche zijde vrijwel onherdacht voorbijging.

Eerst later heeft men die fout trachten te herstellen, — is onze Regeering daarin voorgegaan en heeft H. M. de Koningin-Moeder direct er in toegestemd, Beschermvrouwe van het daartoe opgerichte Minahassa-fonds te worden.

Er rust dus eene moreele verplichting op het Nederlandsche volk het Minahassische te toonen, hoezeer ook dezerzijds afhankelijkheid en trouw onder ontplooiing hunner andere goede hoedanigheden op prijs gesteld worden, en moet men zulks doen blijken door gelden in te zamelen voor een Nederlandsch huldeblijk, dat bestaan zal uit een centraal hospitaal met sanatorium te Menado, waaraan ginds de grootste behoefte bestaat, ook met het oog op de heerschende tuberculose en malaria.

De kosten van exploitatie en onderhoud zullen dan door de Nederlandsch-Indische Regeering op zich genomen worden.

Van de zijde der H.H. journalisten werden ter zake eenige vragen gesteld en tot tevredenheid beantwoord.

Besloten werd, dat alle bladen zoo spoedig mogelijk de actie zouden inluiden en van tijd tot tijd communiqué's zouden geven teneinde de straatcollecte op Zaterdag 29 Juni a.s. te doen slagen.

Gelegenheid tot het geven van giften zal bestaan door deze te zenden aan den secretaris-penningmeester van 't Haagsch Minahassa-comité, Pageshuis, Lange Voorhout, of door het overschrijven per giro no. 19773 van den heer Jhr. J. H. A. P. von Schmidt auf Altenstadt, 2n secretaris-penningmeester van het Nederlandsche Roode Kruis onder mededeeling, dat de gift voor het Minahassa-comité bestemd is. 1)

Daarna werd de vergadering, met een woord van dank aan de aanwezigen, gesloten.

Leden van het Haagsche Minahassa-Comité.

De heer Mr. J. A. N. Patijn, Burgemeester van 's-Gravenhage, Eere-Voorzitter; de heer F. van Pes-

1) De ingekomen giften zullen ook in het Kol. Weekblad worden verantwoord.

JOS. D. NETTEN & Co. - IN EFFECTEN

Sportlaan 3 - 's-GRAVENHAGE - Telefoon 31201

Wij beschikken over een directe telefoonverbinding met de AMSTERDAMSCH BEURS. Zijn daardoor in de gelegenheid tijdens het Beurs-uur alle verlangde koers-informaties te verstrekken en orders af te doen. 5513
Onze cliënten kunnen op afdoening wachten.

P. v. d. BRUL VEENESTRAAT 15 — Den Haag —

Groote sorteering HEEREN-, JONGENS- en KINDERKLEEDING

Spec. Afdeling v. KLEEDING NAAR MAAT
SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN 5424

ERGRA L. v. MEERDERVOORT 131a DEN HAAG - TELEF. 32189

VAKOPTICIEN

MAISON BLOM

2e Schuytstr. 77-79 - DEN HAAG - Tel. 33703

HET ADRES VOOR

DINERS AAN HUIS BEZORGD

„WESTENBURG”

BLOEMBOLLEN

... DAHLIA'S ... 5799

VOORSCHOTEN

RIEL GR. HERTOGINNELAAN 121 TELEF. 36935 :: DEN HAAG

DAMES HOEDEN 5064

JAPONNEN en MANTELS

OOK VOOR INDIE EN IN GROOTE MATEN

Het Weekblad dat sinds 55 jaar aan de spits gaat der Ned. Geïllustreerde bladen, is:

EIGEN HAARD

EIGEN HAARD

dat uitmunt door smaakvolle verzorging en boeienden inhoud, mag daarom in geen huiskamer ontbreken

Doet daarom, wat Uwe ouders reeds deden en abonneert U op den huisvriend van jong en oud

EIGEN HAARD

Vraagt proefabonnement bij de Administratie: Drukkerij v.h. DE ERVEN LOOSJES, Ged. Oude Gracht 88, HAARLEM

DE HAAGSCHE FINANCIERINGSBANK

SPUI 109a. Tel. 16864

heeft gelegenheid tot: sparen met korting; voordeelige koopen à contant met korting; koopen op credit tegen wettige rente, uitsluitend van huishoudelijke artikelen, kleding, schoeisel, etc. 5779

Vraagt vrijblijvend inlichtingen — ook des avonds.

P. J. VAN DEN BERG & Co.

COMMISSIONNAIRS IN EFFECTEN

Anna-Pauwlownastr. 87 • Den Haag • Tel. 12625

OUD-MAKELAARS TE SOERABAYA

ALLE BANKZAKEN

DOOR LANGJARIG VERBLIJF IN INDIË EN SPECIALE CONNECTIES ZIJN WIJ IN STAAT INLICHTINGEN EN VOORLICHTING TE GEVEN IN INDISCHE CULTURES EN ZAKEN.

RADIOKOERSEN VAN 1.30 TOT 3 UUR

worden ook op telefon. aanvraag gaarne verstrekt. 5-04

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

Belasten zich met alle Bankzaken

Safe-Inrichting

NEDERLANDSCHE

HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

AMSTERDAM

Gestort Kapitaal . . . . . f 80.000.000.—

Statutaire Reserve . . . . . 40.000.000.—

Agentschappen te ROTTERDAM en 'S-GRAVENHAGE.

Vestigingen in Nederlandsch-Indië,

Straits-Settlements, Britsch-Indië, China, Japan, Arabië.

ALLE BANKZAKEN

SAFE-DEPOSIT — KOFFERKLUIS

STUYT EN DE WILDE

LEDEN DER VEREENIGING VOOR DEN EFFECTENHANDEL TE AMSTERDAM
TELEFOON Nos. 35208 en 35916
TELEGRAM-ADRES: „STUYTCO“

HEERENGRACHT 422

AMSTERDAM

INDIE

INSTITUTEN „SCHOEVERS“

De aangewezen Onderwijs-Inrichtingen voor de Indische Verlofgangers, zijn de bekende
DEN HAAG - STADHOUDERSPLEIN 3 - TEL. 52594
Amsterdam: N.-Witsenstr. 3, v.-Baerlestr. 13; Rotterdam: N.Binnenw. 167; Groningen: O.Ebbingestr. 1b.
TYPEN - STENO - TALEN - BOEKHOUDEN

ki, voorzitter afd. 's-Gravenhage Oost en West, Voorzitter; Mevr. M. E. Dietz-Joekes; Mevr. G. F. C. Eschauzier-Pabst; Mevr. B. Koningsberger-Lang; Mevr. Baronesse W. van Lijnden-von Schmidt auf Altenstadt; de heer J. C. Baudoin, secr.-penningm. afd. 's-Gravenhage Oost en West; de heer Dr. J. P. Ph. Dietz, voorz. Ned. Roode Kruis, afd. 's-Gravenhage; de heer Ir. L. J. M. Feber, lid der 2e Kamer Staten-Generaal; de heer Mr. D. Fock, Lid van den Raad van State; de heer B. Klaare, Directeur der Koloniale Petroleum Mij.; de heer Johan Koning; de heer Th. H. L. Leclercq, bestuurslid Ned. Roode Kruis, afd. 's-Gravenhage; de heer G. Nypels, oud-Kolonel N.-I. Leger; de heer Mr. Dr. ter Pelkwijk, Secr. der Gemeente 's-Gravenhage; de heer Jhr. J. H. A. P. von Schmidt auf Altenstadt, 2e secr.-penningm. Ned. Roode Kruis, afd. 's-Gravenhage; de heer M. A. Staal; de heer L. Schwaanhuysen, secr.-penningm. van het Comité; de heer H. Schiff, Directeur der Ned.-Ind. Handelsbank, terwijl nog eenigen heeren werd verzocht zich te willen assumeren.

De Nederlandsch-Indische Handelsbank stelde haar voormalig gebouw welwillend ter beschikking van het comité ten gebruik als centrum op den dag der collectie.

F. VAN PESKI.

L'Histoire se repète.

Er is ongetwijfeld een zeer ernstige kant aan wat in den nacht van 8 op 9 Juni op Curaçao gebeurd is. Maar toch ook een enigszins komische. Stelt U voor, dat gij het ochtendblad open vouwt en daar leest: Inbrekers hebben een inval gedaan in het gebouw van een onzer grootste bankinstellingen, hebben den president-directeur meegenomen en voor de veiligheid den chef der bewaking ook maar. Beiden werden den volgenden dag vrij gelaten en hebben geen nadeelige gevolgen van hun onvrijwilligen tocht ondervonden!

Iets dergelijks heeft op Curaçao plaats gehad. Inbrekers, — pardon, een Venezolaansche generaal met aanhangers — doen een inval op Curaçao, maken zich en passant van een Amerikaansche passagiers- en vrachtboot meester en nemen den Gouverneur en den Commandant der troepen mee. En brengen hen daarna eerlijk terug! Een operette inderdaad, met echter deze tragische zijde eraan, dat een paar van onze mannen bij die bandietenstreek het leven lieten.

Het is intusschen niet de eerste maal, dat zo iets op Curaçao plaats gehad heeft. En herhaaldelijk was aan zoo'n overval eveneens een min of meer komische zijde te ontdekken. O.a. in 1678, toen door een gelukkigen — voor Curaçao althans gelukkigen — samenloop van omstandigheden een Fransche aanval mislukte. Het was in het laatste gedeelte van den Spaanschen successieoorlog. De Fransche admiraal Jean d'Estrées, die kort te voren de destijds Hollandsche kolonie op Tobago had uitgeplunderd en verwoest, wilde zijn geluk ook eens op Curaçao beproeven. D'Estrées was allesbehalve een zeeman en door verkeerde navigatie en afgedreven door stroomen, waarmee geen rekening gehouden was, raakte de geheele vloot vast op het Avesrif een eind ten O. van Bonaire. En onze Curaçonaars waren er, zoodra zij hoorden van het onheil, dat de Fransche vloot getroffen had, als de kippen bij, om de kanonnen van de wrakken weg te halen en naar hun eiland mee te nemen, waar zij tot 1800 op de forten dienst deden. Het waren, met elkaar 25 vuurmonden, „alle schone metalen stukken canon.“ Vier er van werden na het sluiten van den vrede teruggegeven, omdat die met het wapen van Lodewijk XIV versierd waren.

Tijdens de periode der Fransche revolutie waren het de Franschen en de Engelschen, die beurtelings trachtten zich in het bezit van het eiland te stellen. In 1800 gelukte het aan 5 Fransche oorlogsschepen, onverwacht troepen aan de Zuidzijde van het eiland aan land te zetten, die echter op 10 September van hetzelfde jaar door een Engelsch fregat verdreven werden. Den volgenden dag ging daarna het eiland bij capitulatie aan de Engelschen over, die het behielden tot den vrede van Amiens in 1802.

Slechts kort bleef het toen echter in onze handen. Reeds in 1803 werd een poging gedaan door de Britsche korvet Surinam, onder bevel van den commandant Tucker, om het eiland bij verrassing

in bezit te nemen. Deze poging mislukte; Tucker werd met eenigen zijner officieren gevangen genomen en in 1804 uitgewisseld, waarna hij naar Jamaica vertrok. Vermoedelijk wel op zijn aansporing werd in hetzelfde jaar een nieuwe aanval beproefd door een Engelsch eskader van 3 oorlogsschepen en 2 kleinere vaartuigen, onder bevel van den commandant J. Bligh. Opeisching van het eiland werd met een weigering beantwoord, waarop van Engelse zijde een beschieting der stad volgde. Op 7 Februari ging daarbij de fraaie Luthersche kerk met eenige huizen aan de overzijde (Otrabanda) in vlammen op. Het gelukte den aanvallers echter niet, het eiland te nemen en 26 Februari vertrokken zij weder, om echter het volgende jaar den aanval te herhalen. Ook deze werd afgeslagen, waarbij de Curaçaosche kapitein Louis Brion, die later een belangrijke rol zou spelen in den opstand van Simon Bolivar tegen het Spaansche gezag, zich zeer onderscheidde.

Twee jaar later gelukte echter een nieuwe aanslag der Engelschen. En hieraan zat weder een enigszins komische kant. Het was in den Oudejaarsnacht. Heel Willemstad nam deel aan het jaarlijksche feest, dat daar nog thans het feest bij uitnemendheid is. De Gouverneur Mr. Pierre Jean Changuion was naar zijn plantage Bleinheim, een eind buiten de stad vertrokken en vierde daar met zijne gasten den overgang van het Oude in het Nieuwe. In de verte hoorde men wel schieten, maar men hield dat voor het afsteken van vuurwerk, nog thans het geliefkoosde vermaak in den Oudejaarsnacht. Intusschen zeilde een Engelsch eskader vrijwel ongehinderd de haven binnen en toen de Gouverneur in de stad terugkwam, vond hij de forten met Britsche troepen bezet! Ter verantwoordelijkheid geroepen wegens zijn gemis aan beleid, werd hij door een kriegsraad ter dood veroordeeld, maar door Lodewijk Napoleon gepardonneerd. Bij resolutie van Koning Willem I van 23 November 1814 werd hij in eer hersteld en eenigen tijd later benoemd tot Secretaris van het Hof van Politie en Crimineele Justitie te Paramaribo, waar hij in 1820 overleed.

In den loop der 19e eeuw begonnen de wrijvingen met Venezuela, die in het begin van onze eeuw tot een soort van uitbarsting kwamen. Molestatie van Nederlandsche onderdanen, o.a. te Caracas, leidde in 1908 tot het zenden van een Nederlandsch eskader naar de Caraïbische Zee. Op 1 December werd de actie tegen den lastigen nabuur aangevangen, die o.a. tot resultaat had, dat twee douanevaartuigen de 23 de Mayo en de Alix, genomen en naar Curaçao opgebracht werden. Het was 10 December van dat jaar geen onvermakelijk schouwspel, toen de Heemskerk met het eerstgenoemde scheepje op sleptouw omstreeks 9 uur in den morgen de haven binnenliep. In de schatting van eenige Curaçonaars was dat feit zoo iets als de slag bij Doggersbank. Men kreeg zoo het hesef, dat de Trompen en de De Ruyters nog leefden! Het vertrek van President Cipriano Castro tot het ondergaan van een operatie in Europa en de daarop volgende revolutie, die den Vice-President Juan Vincente Gomez aan het bewind bracht, waarin hij zich tot voor kort heeft weten te handhaven, maakten een einde aan de moeilijkheden. Tot die zich nu een paar dagen geleden weer voordeden door den overval van de bende, die vermoedelijk wapenen noodig hadden, om wat dichter naar de schatkist te dringen, waar zij door fortuinlijker „politieke“ tegenstanders te lang naar hun zin vandaan werden gehouden.

Mijn reis door Borneo,

DOOR

H. F. TILLEMA.

Naschrift.

Van belangstellende zijden ontvang ik de vraag of ik niet één enkel voorbeeld zou willen geven ter illustratie van 't geen ik ondervond en opmerkte in zake „geslotenheid.“ Ik kan er meerdere noemen, maar zal met één volstaan. 't Geldt een vraagstuk, waarin ik in het bijzonder belang stel en dat tevens een algemeene strekking heeft.

In een deel van Borneo was pokken uitgebroken. 't Liet zich ernstig aanzien. Men deed z'n best om de bevolking in te enten, vroeg naar „pokstof“, maar 't hokte met de verzending. Precies kon ik er niet

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN

Jongedame, 23 jaar oud, wenscht met Familie mede naar Indië te gaan, als

**KINDERJUFFROU
of HULP IN DE HUISHOUDING**

Brieven onder no. 5803 aan het Bureau van dit blad, Nobelstraat 20, Den Haag.

alom rechtvaardigheid, menslievendheid en zachtzinnigheid voorschreven."

Dus: toen Multatuli de Max Havelaar schreef was hij reeds voorstander van het Kultuurstelsel en werd hij dit niet eerst later.

Wat nu de door den heer Ritter over het hoofd geziene *geschiedenis* van de Max Havelaar betreft, moge het volgende dienen:

Zooals men weet is de Max Havelaar niets anders dan een zelfpleidooi in een kwade *perkara*; een zelfpleidooi ter goedspreking van zijn onzinnig optreden in Lebak en van zijn ongemotiveerd en zooveel ellende veroorzaakt hebbende ontslag-aanvraag. Als de heer Ritter dit mocht betwijfelen, schiet mij niets anders over dan hem het vervelende verzoek te doen, om mijn boek: „Lebak en de Max Havelaar” er eens op na te lezen.

Multatuli heeft als Assistent-resident van Lebak, met zijn aanklacht niets anders bedoeld, dan den Regent en diens schoonzoon, den Demang van Parang-Koedjang, te beschuldigen van *ten eigen bate* (let wel *ten eigen bate*) gepleegde afpersingen. Dit waren dus afpersingen, die in geen enkel opzicht in verband stonden met het Kultuurstelsel. Uit geen der betrekkelijke stukken blijkt dan ook het tegendeel. Trouwens in Bantam was alleen nog een kwijnende pepercultuur, die spoedig weer ingetrokken werd.

De Max Havelaar, die een relaas heet te zijn van het *speciaal in Lebak gebeurde* kan dus, ook uit het oogpunt van zelfpleidooi, niet slaan op het Kultuurstelsel, waarvan Multatuli, zooals we boven zagen, toen reeds een groot voorstander was. Hij zegt dan ook in zijn *Vrije-Arbeid* (bl. 25): „De Havelaar had geen staatkundige strekking. Mijn klachten waren van *zedelijken en administratieven aard*. Ik streed tegen misbruik, tegen plichtverzaking, tegen verkrachting van de wet uit lauwheid, traagheid, egoïsme. Welke feilen ook den Havelaar aankleven, er had uit dat werk duidelijk kunnen blijken, dat mijn grieven niets met den strijd over *Vrije-Arbeid* of *Kultuurstelsel* te maken hadden."

Multatuli, die in zijn *Vrije-Arbeid* voortdurend over de, in verband met de *praktijk* van het Kultuurstelsel bestaande knevelarijen der bevolking heenpraat en zelfs niet schroomt te zeggen (bl. 33): „Indien de voorstanders van *Vrije-Arbeid* het *Kultuurstelsel* slechts zoolang willen laten bestaan, tot zij een stelsel hebben uitgevonden waarbij overtreding van bepalingen een onmogelijkheid zal wezen, enz."; die steeds maar het mooie van het Kultuurstelsel in *theorie* ophemelt; die van het Kultuurstelsel zegt, dat het behouden moet blijven, omdat het op den aard des Javaanschen Volks gebaseerd is, ja, het zelfs noemt „de Javaansche zeden overgezet in Staatsbladtermen" (bl. 32) kan dus onmogelijk een *hevig tegenstander* van het Kultuurstelsel geweest zijn; onmogelijk met de Max Havelaar bedoeld hebben, een protest tegen het Kultuurstelsel.

Helaas! telkens en telkens ontluiken nieuwe Multatuli-legenden, want der menschen fantasie kent geen grenzen!...

Na deze dichterlijke ontboezeming wil ik mij weder op mijn krossimalas-pensioenen nedervleien en den slaap des gerusten hervatten!

15 Juni 1929.

Gebruikte Indische kleding voor oud-strijders in Indisch Bronbeek.

De inzameling is bijzonder goed geslaagd en geeft alle reden om zeer dankbaar te zijn en uiterst voldaan. Tot op heden heb ik ruim 900 pakeans bij elkaar, plus een massa ondergoed, schoeisel, enz., zoodat elke raming telkens ver overschreden is, alleen komt van tijd tot tijd de vraag bij mij op of het duizendtal bereikt zal worden en ook hieraan twijfel ik niet, want er zijn nog tal van onbegrensde mogelijkheden. Zoo informeerde Res. R. uit Duitschland naar de invoerrechten, nu, deze bedragen slechts 8 pCt. en de Holl. douane is wel zoo soepel om mij het vel niet over de ooren te halen; Kol. van R. had zijn uitrusting 25 jaar (voor mij) bewaard; de heer E. kon een paar maanden geleden nog niet bij zijn kisten, dan zijn er nog die mijn adres vergeten hebben, anderen hebben het goede voornemen nog niet door de daad laten volgen en vooral niet te vergeten zij, die door hun

HOTEL-RUBRIEK

's-GRAVENHAGE

Hotel „Promenade", Oudo
Schev. weg 21, Tel. 50454
Prachtige ligging.
Matige prijzen. 5035

*****
„DEN LINDENHOF”
*****
te VIERHOUTEN
— bij NUNSPEET —
***
Gezellig VACANTIE-HUIS voor Dames
en Echtparen zonder kinderen.
Prachtig gelegen nabij bosschen en heide.
PRIJS f 2.75 PER DAG
*****

HOLL.-INDISCH RESTAURANT
„VATEL”
voorheen Zoutmanstraat 58, thans
V. GALENSTRAAT 72
DEN HAAG TELEFOON 30266
LUNCH . . . . . van 12—2 uur
DINER . . . . . van 5—8 uur
Thuisbezorging ZONDER PRIJSVERHOOGING

*****
GRAND HOTEL-PENSION
voorheen DE GREEF
*****
GEVERS DEYNOUTWEG, Scheveningen.
Tel. 50292. Familie-Pension van den
eersten rang. 70 Kamers en Salons.
Stroomend water. Lunch van 12—1.30 u.
Diner van 6—7.30 u. Kamer met pension
(alles inbegrepen) à f 6.50 tot f 10.—
Eigenaar-Directeur:
C. A. VAN HERWIJNEN

Duitsche Bieren Hamburger Buffet
DAGSCHOTELS à f 1.—
Prima Consumptie
Billijke Prijzen
CAFE-RESTAURANT
„Hof van Berlijn”
PAPESTRAAT 32
Tel. 11713. Den Haag
Directie: Th. E. W. KRAKEEL Jr.
Zalen voor PARTIJEN, DINERS,
enz., desgewenscht met Tooneel

later komen, want toen men merkte, dat ik er het van wou weten, verzocht men mij niet verder informereen, want men zou het toch niet vermen. Nu is het bekend genoeg, dat het „Instituut steur” te Bandoeng eene wereldvermaardheid niet voor zijn buitengewoon goed ingerichte organisatie. Het verwonderde me daarom in hooge mate, dat men geen voldoende pokstof kon krijgen in de bevolking tijdig te helpen. Maar er is meer: reezend besmet te zullen worden, liet ik me in. Mijn lichaam reageerde er niet op, waarom vol vertrouwen doorreisde. Een paar maanden na vertrok ik met een hadjiboot naar huis. Ik werd weer ingeënt en nu te Tandjong Priok. Na enkele dagen bleek het, dat ik *wel* reageerde op „entstof” van Priok. Den medicus aan boord heb ik ter zake om bevestiging gevraagd. Nu rees mij de vraag: is dit toeval of was de entstof waarmee ik in t binnenland van Borneo was ingeënt onwerkzaam?

Interessant was het te zien hoe sommige kampongs zich uit eigen beweging geheel van verkeer met de omgeving hadden geïsoleerd! Dit om bescherming te voorkomen. In andere kampongs had men langs de kali beelden in menschengedaante gericht met de bedoeling den boozen geest, die ziekte bracht, af te weren. Ik heb dit op de film vast willen leggen, maar juist die film is door de douane grondig bedorven!

Hoe het na mijn vertrek met de pokken is gegaan weet ik niet, maar wel weet ik dat alles beter nu zijn gelopen, als de Dienst der Volksgezondheid behoorlijk geoutilleerd was in de „Buitenwewesten”!

Multatuli en het Kultuurstelsel,
door
Jhr. W. H. W. DE KOCK

In het „Koloniaal Weekblad” van 23 Mei j.l. heeft de heer Ritter beweerd, dat „Multatuli met zijn Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandsche Handelmaatschappij (1860) behoorde onder de hevigste tegenstanders van het Kultuurstelsel”.

Ik heb in een later nummer van dat Blad die afspraak met bewijzen bestreden, en geschreven dat „de Max Havelaar heelemaal niet over het Kultuurstelsel spreekt en Multatuli-zelf een groot voorstander van dat stelsel was”.

Zooals uit het volgend nummer van 13 Juni van weergenoemd Weekblad blijkt, volhardt de heer Ritter in zijne opvatting en hij citeert, ter staving van zijne bewering, een gedeelte uit de Max Havelaar.

Voor ieder die, evenals de heer Ritter, de *geschiedenis* van het Boek over het hoofd ziet, heeft het citaat inderdaad wel eenige bewijskracht. Menigeen zal hem dan ook de voldoening gunnen waarmede hij schrijft: „Na dit citaat achten wij ons ontslagen van het leveren van verdere bewijzen omtrent de juistheid van onze bewering”. En, ter wederlegging van mijn uitspraak, gegrond op het citaat uit 1870, n.l. dat Multatuli een groot voorstander van het Kultuurstelsel was, voegt de heer Ritter aan zijn zoeven geciteerde woorden toe: „Dat Multatuli later (ik curs.) den vrijen arbeid heeft bestreden was ons bekend. Daarom bepalen wij ons in ons artikel tot het jaar 1860, toen de Max Havelaar verscheen”. Dus: volgens den heer Ritter is Multatuli eerst later voorstander van het Kultuurstelsel geworden, doch in 1860, toen de Max Havelaar verscheen, behoorde hij tot de „hevigste tegenstanders” daarvan en gaf daarvoor uiting in zijn Boek.

Ik geloof dat de heer Ritter dwaalt.

Hij zal mij ongetwijfeld willen toegeven dat men, in de opvatting van een auteur en de bedoeling van zijn geschrift te kennen, nergens beter terecht kan dan bij den schrijver-zelfen. We willen dus Multatuli interviewen.

In mijn eerste artikel haalde ik aan zijn geschrift „Nog eens Vrije-Arbeid in Nederlandsch-Indië.” (1) op bl. 26 daarvan kan men lezen: „Ik had er op aangedrongen dat men den Javaan niet mishandelde, en stond in dezen eisch geheel-en-al aan den kant der bepalingen van het *Kultuurstelsel*, die

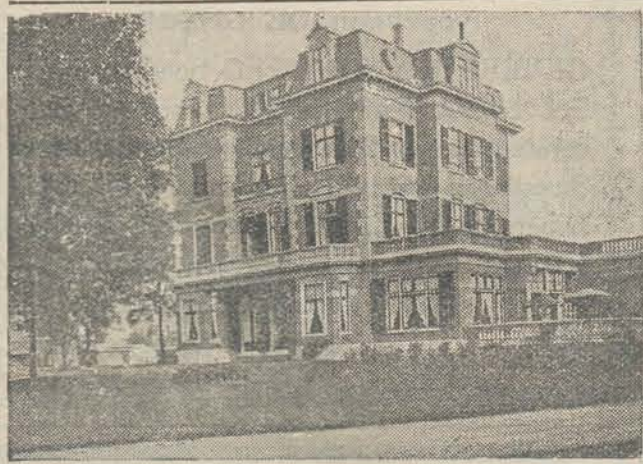
Uitgave Gebrs. Cohen, Arnhem-Nijmegen 1900, derde druk.

UW ADRES
VOOR
PELTERIJEN
IS
MAISON DE PELLETERIE
SPECIALAAL BONTMAGAZIJN
DEN HAAG - SPUISTRAAT 46-48
EIGEN ATELIERS VOOR HET VERVAARDIGEN EN
VERMAKEN VAN ALLE SOORTEN BONTWERKEN
BONTMANTELS NAAR MAAT
— ZONDER PRIJSVERHOOGING —

AMERICAN HOTEL - AMSTERDAM
Hotel en Café-Restaurant le Rang.
Schoonste Ligging - Modernste Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737 Code 5th Edition A. B. C.

G. J. R. v. d. GAAG & ZON
GROENMARKT 27
TELEPH. No. 12512 DEN HAAG
DROGERIJEN :: CHEMICALIËN
DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN-
EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS

Maison „Kranenburg“
HOLLANDSCHE EN INDISCHE KEUKEN
RESTAURANT DEN GEHEELEN DAG
COLUMBUSSTRAAT 46 - TEL. 37990 - DEN HAAG
Aanbevolen adres voor „Oost- en West“

HERSTELLINGSOORD
„HUIZE MARIA EMALIA DORREPAAL“
gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving,
met grooten tuin en waterpartij. Uiterst geschikt voor
repatrieerender, die, op advies van een geneesheer,
eenigen tijd rust behoeven.
BILLIJKE PRIJZEN. VRAAGT PROSPECTUS.

C. J. L. VERMEULEN'S
ONVERANDERLIJKE
VERGROOTINGEN
TOUSSAINTKADE 20 :: DEN HAAG
DOOR GEHEEL INDIE BEKEND

MODE-ACADEMIE J. & G. DE GRAAF
ANNA PAULOWNA STRAAT 18a
Dagelijke Vakschool tot opleiding van Dames en Meisjes tot Costumière, Coupeuse
Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak. Het onderwijs wordt door ERVARE
LEERARESSEN gegeven. Vraagt prospectus.
Directrice: G. DE GRAAF

kennissen nog niet met het goede doel op de hoogte zijn gesteld, en zelfs van Indisch Bronbeek niets af weten.

Indisch Bronbeek heeft met Bronbeek in Arnhem zoowat niets gemeen, het is opgericht, geëxploiteerd en gefinancierd uitsluitend door het particulier initiatief. Toen indertijd de armoede onder de oud-strijders in Indië meer bekend raakte en hierover o.m. een brochure uitkwam, trok Res. Eyken te Bandoeng er op uit om zich persoonlijk te overtuigen wat er van waar was, waardoor hij tot de overtuiging kwam, dat de toestanden in vele gevallen nog erger waren dan beschreven was, waardoor hij zich gedrongen gevoelde om die zaak flink aan te pakken en zoover de geldmiddelen dit zouden toelaten, tot een goed einde te brengen. U begrijpt, dat dit niet zoo eenvoudig is en zoo gemakkelijk ging als ik het hier neerschrijf. Een flink bedrag kwam bij elkaar, terwijl Mevr. von Klitzing geb. Baud een stuk grond afstond, naar schatting ter waarde van ongeveer f 25000.— Hierop werden wegen aangelegd, licht- en waterleidingen en een zestigtal woningen gebouwd, die aan de meest behoeftigen gratis ter bewoning werden gegeven. Zeer zeker een mooi staaltje van „niet praten, maar doen.“ Ook moest veelal voor eenig meubilair en slaapfurnituren en niet te vergeten..... voor kleding worden gezorgd, omdat het gagement maar net voldoende is om met heel veelbeleid hun dagelijksche levensbehoeften te kunnen bekostigen, maar ook dit kwam in orde.

Intusschen was een Comité Indisch-Bronbeek te Bandoeng opgericht, wat later ook te Batavia geschiedde, waarvan de onlangs overleden heer K. Wybrands de promotor is en dat in gang Solitude te Meester Cornelis een dergelijk woningcomplex liet bouwen. Beide comité's werken eendrachtig samen; toen ik voor eenige jaren, daartoe door U in de gelegenheid gesteld, kleding naar Batavia zond, is een gedeelte daarvan afgestaan aan Bandoeng, terwijl van de laatste partij mevr. van der W. de helft ter beschikking van Meester Cornelis heeft gesteld.

Nu heb ik tot mijn groote spijt verzuimd aan Pa van der Steur te denken, maar die fout zal ik zoo spoedig mogelijk herstellen. In midden Java, een groot militair centra, bestaat geen comité en alles wat oud-militair is en in de misère zit klopt bij Pa van der Steur aan, als men dus bedenkt dat alle zorg voor zijn 8 à 900 weezen op zijn persoonlijke schouders rust, dan moeten alle andere zorgen zooveel mogelijk van hem worden afgewenteld. Bovendien heeft hij vele rappe handen, die van „oud“ „nieuw“ maken, hij kan dus letterlijk alles gebruiken.

Ik meen zodoende in Uw geest gehandeld te hebben, de resteerende goederen hoop ik einde dezer maand te kunnen afzenden en daarvoor blijf ik allen, die hieraan hebben meegeholpen, hartelijk dankbaar.

Den Haag, Orchideestraat 28.
E. M. HARSVELDT.

Van Week tot Week.
Dinsdag 11 tot Maandag 17 Juni.

Als het kalf..... enz. Maandag den 10en Juni is H. Ms. „Kortenaar“ naar Curaçao vertrokken, den 13en d.a.v. gevolgd door H. Ms. „Hertog Hendrik“. — Den 18en vertrekt per s.s. „Amsterdam“ naar Curaçao een detachement van de Koloniale reserve, sterk 40 man, onder bevel van den 1en luitenant der Inf. van het Indische leger L. F. Weyerman. — Ook is op Curaçao gearriveerd een militair detachement uit Suriname, ter sterkte van 2 officieren en 40 man.

Congres van het Java-Instituut. Solo, 10 Juni (Aneta).¹⁾ Dit jaar zal het congres van het Java-instituut in December te Solo worden gehouden. Het zal een feestelijk karakter dragen in verband met het tienjarig bestaan van het Instituut. Het Congres zal drie dagen duren. Praeadviseurs zijn de heeren dr. W. F. Stutterheim, L. van Rijkevorsel, R. A. A. Soejono, lid van den Volksraad, en Raden mr. Hadi, ambtenaar ter beschikking aan het departement van onderwijs.

¹⁾ De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.“.

Terugkoop particuliere landerijen. Batavia, 10 Juni. Het gouvernement kocht drie landerijen in het Buitenzorgsche en wel Nanggoeng mala voor f 776.000, Tjiliwoeng voor f 220.000 en Mendoeng voor f 354.000. (Aneta).

Bandoeng pestvrij. Aneta seinde den 11en Juni in Bandoeng geen nieuwe pestgevallen voorgekomen. De personen, die wegens tact met pestlijders in het ziekenhuis in vatatie waren, zijn ontslagen.

Het bezoek van den Koning van Siam. Batavia, 10 Juni (Aneta). De res. van Solo, de heer Ament, zal worden toegevoegd aan den konink van Siam, gedurende diens verblijf in kolonel P. J. A. van Mourik wordt toegevoegd als adjudant en kapitein F. F. Milius donmans-officier.

Veroordeeld. Magelang, 12 Juni (Aneta). Luitenant der infanterie C. A. J. van den B., die een patrouilletocht in het Tarakansche gebied door hem met het hoofd omlaag op te hield omdat de arbeider uit de veldflesch van de officier had gedronken, is door den krijgsraad tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld.

De dienstreis van den Gouverneur-Generaal. Bandoeng, 12 Juni (Aneta). Gedurende de dienstreis van den gouverneur-generaal naar zijn dienstreis naar Banka en Billiton de Westerafdeeling van Borneo is met 15 vice-president van den Raad van Nederland, mr. K. F. Creutzberg. De secretaris van den Raad van Ned.-Indië, dr. P. J. A. Iden vergezelt den gouverneur-generaal op reis.

Een nader Aneta-telegr. luidt: De zal 15 Juni met de Wega van Tandjong vertrekken, Muntok, Blindjoe, Tandjoeng, dan, Biliton, Pontianak, Singkawang en mangkat bezoeken, en 28 Juni te Priok keeren.

Tiende Koloniale Vacantie cursus voor Geog. Men verzoekt ons mede te deelen dat op 28 December e.k. vanwege het Comité Indische Lezingen en Leergangen een Koloniale Vacantie cursus voor Geog. zal worden gehouden.

Opening Volksraad. Den 15en Juni is de zitting den Volksraad met het gebruikelijke ceremonieel geopend.

Gouverneur van West-Java. Batavia, 15 Juni (Aneta). Tot Gouverneur van West-Java benoemd de heer J. B. Hartelust, resident de afd. Oost-Priangan.

Hulp predikers bij de Indische kerken. De commissie tot de zaken der Protestantische kerken in Ned. Oost- en West-Indië heeft, na gehouden examen, tot hulpprediker bij de Indische kerken bevorderd de heeren E. Dijkhuis, ten Haafte L. Jansen Schoonhoven, F. K. F. J. Nijkamp en A. Poot, allen leerlingen de Ned. Zendingsschool te Oegstgeest.

Nieuwe Volksraadleden. Batavia, 13 Juni (Aneta). Benoemd tot lid van den Volksraad de heer P. F. Dahler, oud-lid van dien Raad en heer Leo Sel Hie, oud-lid van den gemeenteraad van Batavia.

De heer Dahler, teekent het Vaderland is sociaal-democraat en komt in de plaats den heer Stokvis. Hij had vroeger in den Volksraad zitting als lid van de Nationaal-Indische Partij, de later ontbonden partij van Doudekker.

Univ. examens. Leiden. Doctoraal-examen in de rechten de heer H. J. G. H. von Metzsch en M. F. Drogat Doeve. — Taalkundig examen Indologie de heer L. I. Graf.

Oud-Zending J. L. van Hasselt. Den 14en Juni herdacht de heer J. L. van Hasselt te Batavia, oud-zending der Utrechtsche Zending Vereeniging, zijn 90en geboortedag. Van 40 90 levensjaren heeft hij er meer dan 40 in Nieuw-Guinea doorgebracht. (De Nieuwe Rott. Ct. van 14 Juni, Ochtendbl. B. bevat bijzonderheden).

HOTEL „DE TWEE STEDEN” RESTAURANT „DE TWEE STEDEN”
 Suidenhof Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062 's-Gravenhage

FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN HET CENTRUM DER STAD
 SPECIALE TARIEVEN VOOR LANGDURIG VERBLIJF
 KAMERS MET STROOMEND WATER EN PRIVE BAD

THE DANSANT - DINER CONCERT
 ROEMEENSCH ORKEST
 UITSTEKENDE KEUKEN
 GERENOMMEERDE WIJNKELDER

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Bevordering der Nederl.-Indische Kunstnijverheid wenschelijk en mogelijk?

Indus luidt de titel van een artikel door Prof. Loebèr Jr. in de jongste Juni-aflevering van „Indische Gids” geschreven. Hij begint met te stateeren, dat er eenige moed toe behoort om onderwerp te behandelen, waarover de meening zoozeer uiteenloopen en wil men iets in het licht van dier kunstnijverheid doen, over het veelvuldig voorkomende vraagstuk tergede ingelicht dient te zijn. Men de literatuur daarover thans met die vóór 1900 vergelijkt, dan is ontegenzeggelijk kennis belangrijk verrijkt. Met medewerking verscheidenen is het nu reeds mogelijk een overzicht te geven en houvast te vinden in de aangegeven literatuur, waaronder de Regeeringsuitgaven van den Gouverneur Jasper een belangrijke plaats innemen, en terecht merkt spreker op: dat een kentering gekomen is en dat onze Regeering — zooals men wel eens beweert — onverschillig tegenover de kunst en kunstnijverheid van Nederlands-Indië zou staan. Op de vraag: of dit vraagstuk alleen artistieke, of ook economische betekenis heeft, antwoordt schrijver:

„Over de artistieke beteekenis zijn we het vrijwel eens; er zal wel geen mensch zijn, die

bied van hun kleinkunst, zodra zij merken, dat deze gewaardeerd wordt en gewild is. Zoo is z.i. de Javaansche batikindustrie wel het meest sprekende bewijs, dat een oorspronkelijke vorm van eigen kunst kan aangroeien tot een industrieel type, dat wel degelijk groote economische waarde heeft.

Verder merkt schrijver op:

„Bij het aangroeiend toeristenverkeer op Java en Bali, herhaalt zich een bijna internationaal verschijnsel. De onkundige toeristen koopen rijp en groen. Dat is ook in Marokko, in Algiers en elders het geval geweest. Doch vanzelf ontstaat een zekere selectie; de toeristen zoeken oude exemplaren en vanzelf volgt weer de drang van de bevolking om die gezochte, oude exemplaren zoo goed mogelijk na te volgen.”

„En hier zou de Overheid — zooals ook in Algiers¹⁾ — door vakkundige leiding kunnen helpen, het natuurlijke proces kunnen versnellen en vooral op doeltreffende wijze kunnen verbeteren.”

Over het nut van kunstnijverheidsscholen is schrijver eenigszins sceptisch gestemd, gezien de ondervindingen daarmede o.a. in Duitschland opgedaan en vindt de grootste vraag, evenals in Europa: waarheen met de leerlingen?

De eenige aannemelijke oplossing zou z.i. zijn: aan bestaande ambachtsscholen een klasse toe te voegen om begaafde leerlingen in het ontwerpen te onderwijzen en deze ontwerpen op dezelfde school te laten uitvoeren. Mits men hiertoe de passende onderwijskrachten heeft, die mede de Indische kunst beheerschen en daarop weten voort te bouwen!

Onze vraag naar aanleiding hiervan is: Zouden op een goed ingerichte kunstnijverheidsschool in Indië, waar de Oostersche kunstgeschiedenis met toelichtende voorwerpen gedoceerd wordt, niet, beter dan zooals thans reeds enkele malen op Nederlandsche kunstacademies geschiedt, bedoelde Indische onderwijskrachten gevormd kunnen worden? En zulks o.i. niet alleen voor de ambachtsscholen, maar om bij alle takken van het Inlandsch onderwijs, naast de zuiver intellectuele vakken, ook den praktisch-artistieke handarbeid in te voeren, opdat de aangeboren Inlandsche kunstvaardigheid niet langer door al te veel wetenschappelijk-technische geleerdheid verdrongen worde? Schrijver komt hierop echter later terug.

Met hetgeen door de Regeering in en vanuit het laboratorium te Bandoeng voor de Inlandsche weef- en pottenbakkerskunst gedaan wordt, kan schrijver allerminst instemmen, hij staft zijn oordeel met redenen.

Wel acht hij zich gelukkig het feit te kunnen vaststellen, dat de Indische en de Nederlandsche Regeering overwegen een *Centraal Instituut voor de kunstnijverheid* in Indië op te richten en roept uit:

„Dit is, wat we sinds lang noodig hebben!

„Geen proefnemingen à la Bandoeng, maar een zelfstandig Instituut, dat in staat is deskundig te werk te gaan. En als verantwoordelijk kan onderteekenen! We leeren daaruit, dat het „bevorderen” geen parodie, zooals enkelen gemeend hebben, geworden is, dat er met ernst — zooals niet anders te verwachten was —, met hooge ernst het moeilijke, het zeer moeilijke vraagstuk: de heusche bevordering der Indische kunstnijverheid, in breeden zin ter hand genomen zal worden. In het belang van Indië en van . . . Nederland!”

Hij raadt echter aan om niet dadelijk te veel hooi op de vork te nemen en daarom te beginnen met Java en Madoera, onder de intensieve medewerking van den geestelijken adel van het Javaansche volk in de Vorstenlanden.

„Java en Nederland moeten samenwerken om mooi-Java in kunst te doen leven, zoo mogelijk herleven. Wij, die in Nederland alles doen om het belangrijke op dit gebied te memo-

1) Hier worden de goedgaverde en bewerkte tapijten met een Rijksmerk voorzien. Men leze ook het feuilleton in de *N. R. Ct.*, 2 Mei, 1929, Av. C. over „Het feest der tapijten in de heilige stad Kairoean.” De goede tapijten worden gewaardeerd met een loodje en op een jaarlijksch feest worden de beste weefsters met prijzen bedacht. Ik herinner daarbij aan den wedstrijd, die „Boean” in 1926, onder leiding van Pangeran A. Soeriodiningrat, organiseerde, waarbij een prijsvraag werd uitgeschreven voor de beste uitvoering van een bepaalde batik. — J. A. L.

ARNHEM en OMSTREKEN

FAMILIE-PENSION PARKOORD

APELDOORNSCHESTRAAT 14

ARNHEM TEL. 23973

2-5552

Gelegen in de onmiddellijke nabijheid van Park „Sonsbeek” en het Velperpl. Frissche kamers. Uitstekende keuken Badkamer. C. A. S. LINTHOUT

RADIO TECHNISCH ING. BUREAU

WANTING & LUDWIG

HOOFDAGENT N. S. F.

5552

NIEUWE PLEIN 30 - TELEF. 3180 - ARNHEM

RUIME KEUZE ONTVANGTOESTELLEN

AANBEVOLEN ADRES VOOR OOST EN WEST

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL

ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ

Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem

5566

HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE. SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS.

KAMERBEEK

BAKKERSTRAAT 3

ARNHEM

MODELHOEDEN

CHAPELLERIES EN NOUVEAUTE'S

VERHUIZINGEN per Auto-Tapissière voor binnen- en buitenland.

GOEDERENVERVOER zeer billijke tarieven. Zaterdag Bodedienst Arnhem-Utrecht, terug over 's Maandags Arnhem-Nijmegen.

Beleefd aanbevelend,

A. VAN DE VOOREN - ARNHEM
 Bovenbergstraat no. 17 - Telefoon no. 3147

ingang naast den Heer Tooneman, Aannemer Bestelhuis Utrecht: Jansveld 27, Tel. 13405. G. A. BRUIT. Vertrek n.m. 4 uur. 5668

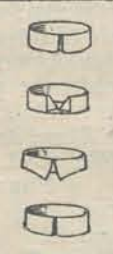
*****
MEVROUW!
 *****
 VELLE VAN SLANGEN en andere reptielen verwerken wij tot alle soorten lederwaren, tassen, portefeuilles, portemonnaies, enz. Tevens HUIDEN te koop gevraagd. 5649
 *****
KOFFER- EN LEDERWARENFABRIEK
J. B. PAS Jr., Bloemstraat 70, ARNHEM
 *****

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
 (OPENLUCHTMUSEUM)
 5606
Iederen Zondag Thé Dansant
 SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
 ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

ENGELSCH HEERENHOEDEN EN MODE-MAGAZIJN
G. PEUSENS
 DEN HAAG
 WEIMARSTR. 58 :: TEL. 35345

SPECIAAL INDIISCHE UITRUSTINGEN
 H. Leden van Oost en West, 5 pCt. korting. 5724

de esthetische verdiensten der inheemsche, Indische volkskunst, op velerlei gebied, zal willen ontkennen. Er wordt zelfs beweerd, dat de zuiverste toepassing van „l'art pour l'art” in Indië (meer dan bij ons) aangetroffen wordt. Eenige waarheid schuilt daarin. Ik denk daarbij aan de jonge dames van den Javaanschen adel, die geduldig, dag in dag uit, het lange doek van de *kain pandjang*, of van de *dotot* met het was-tuigje aan weerszijden versieren. Ook aan de Soembaneesche adellijken, die de draden van de schering omknoopen, tot 't geheele patroon op de serieën van draden aangebracht is. Eveneens aan de Dajaksche jongelui, die in de liefdesperiode mooi besneden vlechtplankjes voor hun liefste maken, terwijl deze zich weer op artistieke wijze revancheeren. Dit is stellig een kunstuiting, die bij ons „minder” gevonden wordt. Wie onzer beschaafde dames gaat maanden lang aan een kostuum werken, al zou dit dan ook in heuschen zin een „Eigenkleid” geworden zijn? . . . Artistiek belangrijk is eveneens, dat onder velerlei volken en stammen een geestelijk stambezit te vinden is, baseerend op oude, symbolische motieven, die tot kunstvormen gegroeid zijn. Een eigen stijl!”

hoewel schrijver vindt, dat dit zuiver-artistieke niet geen aanleiding mag zijn tot grotere bejender van Regeeringswege, omdat kunst een teer plantje is, betwijfelt hij echter zeer of „l'art pour l'art” in Indië wel zoo exclusief opgevat worden en haalt hij vele voorbeelden aan van handelsgeest der inboorlingen, ook op het ge-

KUNST en ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sortering van alle bekende merken. 5802

„MUZIEK-SMITH“

NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.
DEN HAAG - TELEFOON 12883
Fabriek van Muziekinstrumenten
EN GROS — EXPORT
Leverancier der Leden „Oost en West“

P. J. CRAMWINCKEL - PLAAT- EN KUNSTHANDEL

PIET-HEINSTR. 36 - DEN HAAG - TEL. 31906

Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

DANSINSTITUUT LEND BEZUIDENHOUT 85

Telefoon No. 71164
Tramlijnen 3-4-7-13
DEN HAAG

WIJ LEEREN U
DE MODERNE
DANSEN IN
VIER LESSEN

riseeren en toe te juichen, wij reiken het Oosten, als stille bewonderaars, de hand. De kunst van het Oosten kan, zal de brug zijn, waarop Oost en West elkander leeren verstaan en begripen.

„Om tot dit doel te komen is het echter noodig, dat dit *Centraal-Instituut* de noodige bewegingsvrijheid heeft, niet vastgeklemd wordt aan het een of ander Regeeringsbureau. Dit *Centraal-Instituut* moet, in overleg met den Javaanschen adel, den passenden weg zoeken, overwegen en proefnemen, niet bedacht worden met droge paperassen en dienstberichten. Het geldt hier een groote, gewichtige stap.“

Schrijver ontwerpt verder een schema voor het werkprogram van een zoodanige instelling, dat z.i. als grondslag van vruchtbare discussie zou kunnen dienen en zegt:

„We mogen daarbij niet vergeten, dat in ons land geen voorbeeld van een zoodanige instelling te vinden is. In het buitenland vinden we evenmin houvast, wellicht zou het praktische ingerichte Oostenrijksch Museum voor Kunst en Industrie te Weenen eenige wenken kunnen geven. Hoewel onze Fransche en Engelsche, koloniale naburen evenmin stilzitten, geloof ik niet, dat veel bereikt is. Het opmerkelijke feit, dat noch te Londen, noch te Parijs koloniale kunstproducten, behalve bij enkele antiquairs, te koop zijn (wel in musea te zien), speaks volumes. Een instelling als ons wakkere „Boeatan“ is op koloniaal gebied nog steeds een unicum gebleven!“

Hij verdeelt dit schema in drie afdelingen:

Afdeling I: Bestudeering en vastlegging der belangrijke feiten op kunstnijverheidsgebied.

„Evenals de overblijfselen der Hindoe-beschaving zeer terecht sinds jaren van Gouvernementswege

BOUW-, WONING- EN PENSION-BUREAU „BONA IMMOBILIA“

SCHIEVENINGEN ☺ TELEF. 55179 - CORN. JOLSTRAAT 35

heeft voor de a.s. zomermaanden modern ingerichte, gemeubileerde

VILLA's, Heerenhuizen en Kamers TE HUUR

Scheepsbevrachtingskantoor v. binnen- en buitenland. Aanbevolen adres v. d. Ver. „Oost en West“.

worden bestudeerd en gerestaureerd, is het evenzeer aanbevelenswaardig aan de levende uitingen der volkskunst dezelfde aandacht te wijden. Hindoe-oudheden kunnen na vele jaren nog bestudeerd worden, gelijk gebleken is. Volkskunst verdwijnt dikwijls zeer snel en spoorloos. Het behoort tot onzen plicht, als beschaafde mogendheid, dit geestelijk hoogtepunt voor de latere geslachten der bevolking in woord en beeld vast te leggen.²⁾

„Als middelen daartoe, dienen publicaties en het maken van propaganda voor de inheemsche kunst door lezingen en kleine „reizende tentoonstellingen“ in Indië zelf. Bovendien het medewerken aan buitenlandsche tentoonstellingen, zóó dit voor Indië belang kan hebben. Verder, het aanleggen van een foto-archief en het vormen eener collectie van merkwaardige inheemsche kunst, die later de basis kan worden van het onontbeerlijke Museum van Indische Volkskunst. Ook al zou het Centraal-Instituut slechts uit deze afdeling bestaan, het zou reeds daardoor zijn *droit d'existence* bewijzen.“

Afd. II: Vorming van een inkoop- en verkoopbureau van voorwerpen, geschikt voor de Europeesche markt.

„Zooals reeds vroeger gezegd is, gaat elke kunst of kunstnijverheid ten gronde bij gebrek aan voldoende afzet. Zeer terecht is indertijd de tegenwoordige Gouverneur Jasper zijn bemoeienis met de Indische volkskunst begonnen met *pasar-malams* te organiseren. Zonder kans op koopers produceeren de inheemsche kunstnijveren hoogstens voor eigen gebruik. Nu wordt in het buitenland, o.a. door Duitse en Amerikaanse museumdirecteuren en collectioneurs, geklaagd over het feit, dat men zonder persoonlijke relaties in Indië niets kopen of bestellen kan. En hoe moeilijk het zelfs gaat, als men relaties heeft, daarvan kan „Boeatan“ een boekje open doen. Met het sterker worden van het Amerikaanse toeristenverkeer op Java, zal die vraag steeds groter worden en het is in het belang der inheemsche kunst, dat vooral in Amerika verzamelingen van Indische kunst gaan ontstaan. Eenvoudig door het feit, dat er verzamelaars van Indiaansche vlechtwerk gekomen zijn, die hooge prijzen betalen, is dit bijna verdwenen werk onder de Indiaansche stammen herleeft.“

„Hij noemt verschillende takken van kunstnijverheid, waarvan de produkten geschikt voor Europeesche doeleinden gemaakt kunnen worden, zonder dat het kunstgehalte er door vermindert, o.a. het mooie plangi- en tritikwerk, batik, de geelkopergieterij, het houtsnij- en vooral het vlechtwerk³⁾ welke machinaal niet na te maken zijn. Hij merkt daarbij op, dat om onvoldoend werk te voorkomen, het aanbevelenswaardig zou zijn naar bestaande goede modellen of patronen te laten werken.“

Afd. III: Facultatieve cursussen op sierkunstgebied.

Schrijver meent, dat halfjaarlijksche cursussen, met een zestal begaafde leerlingen b.v., nuttig zouden kunnen werken o.a. op batikgebied, zooals hij reeds in het Kol. Weekbl. van 17 Juni 1926 schreef, alsook een vierjarige cursus met een klein aantal, door beurzen ondersteunde jongelieden, tot vorming van artistieke leerkrachten aan ambachtsscholen en voor een later te vormen afdeling van w...del-leeraars, die ter plaatse leiding kunnen geven.

Dit alles begint reeds veel te lijken op een kunstnijverheidsschool, in den goeden zin van het woord, welke o.i. deel zou kunnen uitmaken van bedoeld *Centraal Instituut*.

In tegenstelling met het oordeel van den heer Loebèr, zouden wij, op grond van jarenlange onderzinking op dit gebied, willen aanraden de praktische zijde van het vraagstuk thans met spoed grondig aan te pakken, zonder meer tijd verloren te doen gaan met voorafgaande discussies en onderzoekingen. En niet alleen op Java, maar ook in de Buitengewesten, daar waar Ambtenaren B.B., met kennis van zaken, in de volkskunst met haar typisch karakter, van harte belangstellen. Er is genoeg bekend om te kunnen beginnen en al doende leert men. Anders zou 't te laat kunnen worden, want er is *periculum in mora*.

²⁾ Ik wijs hier op het interessante werkje van Ir. Raden Soerachman, „Het Batikbedrijf in de Vorstenlanden“. Weltevreden 1927.

³⁾ Zie b.v. het prachtige vlechtwerk uit de Alaslanden, dat thans bij „Boeatan“, Heulstraat 19, Den Haag, tentoongesteld wordt. — Red.

Een Indisch Afscheidsmaal te midden van Indische Kunst.

J.I. Vrijdagavond, 14 dezer, is door den Raad van Beheer van „Boeatan“ in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage een speciale rijsttafel aangericht ter eere van *Raden Mas Mr. Dr. Soeripto*, die na volbrachte studies, eerlang naar zijn land terugkeert, om daar een verantwoordelijke gouvernementspositie te bekleeden.

Zijn heengaan zal hier een groote leegte achterlaten, want hij was algemeen geacht en bemind, heeft veel gedaan om de goede verstandhouding tusschen Oost en West te bevorderen. Maar, zooals hij zelf in zijn tafelrede uitsprak: hij hoopt, dat hij slechts een verplaatsing van werkzaamheden zal zijn, dat hij in Indië de vriendschappelijke verhoudingen zal onderhouden en er ook met „Boeatan“ voor de volkskunst zal kunnen werken.

Te midden van de smaakvol tentoongestelde Indonesische kunstnijverheidsprodukten, zaten daar met de bestuursleden van „Boeatan“ een twintigtal Indonesiërs aan, familieleden en vrienden van den heer Soeripto, uit alle deelen van den Archipel. Behalve Javanen uit de Vorstenlanden, onder wie twee hier studeerende zoons van den Sultan van Solo, ook een student uit de Minahassa en de heer C. Frans uit Timor met vrouw en dochter, de eerste intellectuele, volbloed Rottineezen, die hun verloftijd in Europa komen doorbrengen. Deze hebben de gasten onthaald op Timoreesche muziek, gespeeld op hun nationaal snaren-instrument, de *Sesando*, waarvan het klankbord een groot palmblad is. Allen genoten. Dit was echte verbroedering tusschen West en Oost!

Herinnering aan het Indische Feest

ter eere van het 10-jarig bestaan der Vereeniging „Voorwaarts“ van oud-gespensioneerde en gegerde militairen van Oost- en West-Indië, te geven op *Zaterdag 22 dezer ten 8 ure in Pulchri Studio*, Lange Voorhout 15, met medewerking van den „conferencier“, den heer D. van Noort.

PROGRAMMA.

1. Openingswoord door den Voorzitter der Vereeniging.
2. *Krontjong* door de „Band“ der Vereen. Eurasia.
3. *Koloniaal*, één-acter door mevr. Mia Aarwen; personen: mej. Truus Radersma en den heer Jan Mulder.
4. *Muziekkwartet* onder leiding van den heer H. Bekkenk; personen de heeren A. v. Evert, P. Terwolde en v. Leeuwen.
5. *De Zoen*, door Speenhof, voorgedragen door mej. Alida v. d. Laan.

Pauze.

6. *Krontjong* door de „Band“ der Vereeniging Eurasia.
7. „*Tjangs*“ (Grootmoeders), één-acter door mevr. Mia Aarwen; personen: mevr. Aleide Roelofs, mevr. Mia Aarwen, mej. Truus Radersma, en de Schoonzoon.
8. *Muziekkwartet* onder leiding van den heer H. Bekkenk; personen: de heeren A. v. Evert, P. Terwolde en v. Leeuwen.
9. *Krontjong* door de „Band“ der Vereen. Eurasia.

Na afloop Tombola en gelegenheid tot dansen.
De eventuele baten van dit feest komen ten goede aan het Weduwen- en Weezenfonds dezer vereeniging.

Naar wij vernemen, zal den jubilerenden oudstrijders Zondag een feest-rijsttafel worden aangeboden in de lokalen van Boeatan.

Belangrijke Veiling van Indisch Koperwerk en Wapens.

De volgende week zal bij de firma *Van Marle en Bignell*, Lange Voorhout 58 te 's-Gravenhage, geveild worden een bijzonder belangrijke collectie oud koperwerk en wapens uit verschillende deelen van den Archipel, waaronder mooie lampen en bokors, zoowel fijn geciseleerd als met toempal-versiering gegoten, krissen o.a. uit de Vorstenlanden en Bali met sierlijke gevesten en scheden. Ook zijn bij de verzameling een paar zeldzame *tempajans* uit Borneo afkomstig. Kijkdag Dinsdag 25 dezer.

H.H. Secretarissen der afdelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het Pacific Science Congress.

Den 16den Mei is het Fourth Pacific Science Congress te Batavia officieel geopend door den Landvoogd namens de Nederlandsche en Indische Regeeringen. Z. Exc. sprak zijn dank uit dat het Congres op Java gehouden wordt voor de oplossing van de Pacific-problemen, welke slechts oplosbaar zijn door wetenschappelijke mannen, zich onthoudend van politiek en vrij van nationaal chauvinisme. Spr. wist de werkzaamheden der voorbereiding, gesteund door de Regeering, welke beseftte, dat daarmede onze open-deur-politiek wordt gehandhaafd, ook op wetenschappelijk gebied. Holland is een klein land, doch spr. hoopte dat wanneer de Congres-leden in vogelvlucht een impressie van Ned.-Indië gekregen hebben, zij den indruk zullen meedragen dat Holland wel een klein lid der familie van naties is, doch dat Holland niettemin heelemaal „nation éteinte” is, en dat zij zullen instemmen met het oordeel van een vroegeren Franschen minister van Buitenl. Zaken, verklaarend: „A little people, but a great nation”. Spr. verklaarde dat ook op wetenschappelijk gebied Kipling's woorden toepasselijk zijn: „there is neither East nor West, border nor breed nor birth”. De geheele wetenschap volgt het Congres met de grootste belangstelling en wacht vol spanning de wetenschappelijke resultaten af, doch spr. hechtte toch meer waarde aan resultaten wat betreft de bevordering der nauwere verstandhouding voor de goodwill van naties en menscheid. Spr. eindigde met de hoop dat het Congres rijpe vruchten moge plukken, resulteerd in „a great contribution to the cause of science and general good of mankind”.

In bovenstaand verband wijst de *Deli Crt.* (16/5) op de belangen rondom den Pacific. Daar is een Japan, dat naar expansie streeft, genoodzaakt door de toename van haar nijvere en hard werkende, soevere bevolking. Daar is een China, dat onder naamlooze weeten tracht tot eenheid en verdere ontwikkeling te komen en daarbij in moeilijkheden geraakte met de bestaande belangen van vele andere Landen. Daar is een Australië, dat streeft naar een behoud van een blank werelddeel, omdat het daarin slechts heil ziet voor zijn productie en het welzijn van zijn arbeiders. Daar is een Amerika, dat hoe langer hoe meer belang begint te krijgen bij zijn overzeesche afzetgebieden. Al die verschillende belangen kunnen ten slotte niet door een machtsbalans in evenwicht worden gehouden. De eenige wijze waarop men die belangen in werkelijk evenwicht kan brengen, is door ze tegen elkaar af te wegen met de schaal der gerechtigheid en belangeloosheid. Daarvoor dient men nader tot elkaar te komen en elkaar te leeren kennen en begrijpen, tegelijk met elkanders belangen en behoeften. Daarvoor geeft een Wetenschappelijk Congres als het onderhavige, ten deele gelegenheid. En daarom is het juist gezien van de Ned.-Indische Regeering om dit Congres alle mogelijke steun te geven. Mogen de woorden van den Landvoogd inslaan en weerklank vinden! Dan kan dit wetenschappelijk Congres de vroeger voorlooper zijn van een ander Pacific Congress, dat noodig zal zijn om den Pacific pacifistisch te houden.

De *Loc.* schrijft over „Het Verre Oosten” (8/5, blz. 47), het *Bat. Nwsbl.* over „Het 3de Kuomin-tang congres” (8/5), „Economische vraagstukken van Japan” (13/5) en „Nieuw Rusland” (14/5, Dr. R.), de *Deli Crt.* over „China en route” (15/5) en de *Sum. Post* over „De communisten in Britsch-Indië” (15/5, Dr. J. Lewin).

De ethnografische tentoonstelling.

Het *Soer. Hbl.* (6/5) acht het samenkomen van de honderden vertegenwoordigers der verschillende volken van den Ned.-Indischen Archipel voor de *Inlandsche Nijverheidstentoonstelling*, die het Bataviaasch Genootschap van 12 t/m 20 Mei ter gelegenheid van het Pacific Congres in het Museum aan het Koningsplein te Weltevreden organiseert, ook voor de *Inlandsche samenleving in Ned.-Indië* een historische gebeurtenis van bijzondere beteekenis. Niet dat in vroeger eeuwen de aanrakingen tusschen deze volken zouden hebben ontbroken. De *Indo-Javanen* van Oost-Java voeren tot in de 17de eeuw op Banda en de Molukken om van daar de specerijen, slaven, reukbast enz. te halen, die op Soeban, Gresik of Soerabaja aan Chineezzen, Voor-Indiërs en anderen werden verhandeld. Deze commerciële betrekkingen hebben in den loop der eeuwen af en toe ook tot militaire expedities geleid, die ten doel hadden de rijkjes in het Oosten tot erkenning van het oppergezag van Oost-Java te brengen. Naar *Bandjarmasin* zijn in het begin der 17de eeuw, nadat Mataram de Javaansche kust-steden had vermeersterd, heel wat Javanen geëmigreerd; evenzoo naar *Soekadana* (Matan), dat in 1622 voor het laatst door Java is getuchtigd. Van de

vlootaanvallen van de Javaansche kuststeden (o.a. Japara) op Malaka in de 16de eeuw, verhalen ons de Portugeezen. Tot diep in de 17de eeuw gaven de Javaansche invloeden in Palembang en Djambi de normen aan. Tevoren was in Palembang, dat eeuwenlang — op de wijze van het huidige Singapore en het Malaka van de 15de en 16de eeuw — de plaats van ontmoeting van Oost (China) en West (Voor-Indië) vormde, het centrum van een rijk gelegen, dat met Oost-Java om de hegemonie in den Archipel heeft gestreden en dat inderdaad gedurende een langen tijd de suprematie over een groot deel van den Archipel heeft bezeten. Maleiers van Riouw en het Maleische schiereiland begaven zich reeds in de 15de, 16de en 17de eeuw langs de kust van Zuid-Borneo en Makassar naar de Molukken. Aan hen dankt Makassar zijn opkomst in de 17de eeuw, vooral ook omdat ze vaak als de handlangers van Portugeezen, Engelschen en Denen, tegenover het Hollandsche monopolie-streven optraden. Voornamelijk van na de verovering van Makassar door de Hollanders dateert de groote expansie van Boegineezen en Makassar in het Westelijk deel van den Archipel. Als zeeroovers teisterden ze o.a. Java's kusten in de 17de eeuw, als handelaars waren ze tot diep in de 18de eeuw in het binnenland van Sumatra een bekende verschijning, zonder ook in die dagen b.v. in de Lampongs het zeerooverbedrijf op te geven. De *Atjehsche* expansie en overheersing langs de Westkust van Sumatra dateert van de 16de eeuw. Ze reikte af en toe tot in Benkoelen, waar ze op de Javanen van Banten stielen. Banten ondernam in de dagen zijner grootheid expedities naar Palembang en Borneo. Het gerucht van dreigende conflicten tusschen Banten en Mataram, dat zijn invloed over Madoera en de Soenda-eilanden uitstreekte en af en toe een greep naar Bali trachtte te doen, vervulde de 17de eeuw. *Baliërs* zwermden uit naar Oost-Java, waar ze tot het einde van de 18de eeuw vasten voet hielden, en naar de ten Oosten van Bali gelegen eilanden. Periodieke overstromingen van Oost-Java door *Madoereezzen* worden ons al uit vroeger eeuwen gemeld. De *Toradja's* van Celebes kenden vóór de vestiging van het Nederlandsch gezag de Boegineezen reeds als slavenhalers. *Niassers* dienden Minangkabauers, Bataks en Atjehers als slaven. Door de wetenschappelijke expedities van de 20ste eeuw hebben *Dajaks* de *Papoea's* van Nieuw-Guinea leeren kennen, maar de Niassers zijn zich het bestaan van de *Toradja's* op Celebes niet bewust, evenmin als de Ceramsche Afvoerers van de Dajaks afweten of de Soembaneezen van de Koeboes. De *tentoonstelling in Mei* is echter gansch iets anders. Het is — tijdens het Pacific Congres — de *pacifische ontmoetingsplaats van alle landaarden van den Archipel*, die den volken de voortbrengselen van hunne werken des vredes toonen.

Het *Bat. Nwsbl.* vertelt van het „Fourth Pacific Science Congress” (14/5), de *Java-Bode* van de „Inl. nijverheidstentoonstelling” (11/5), de *Loc.* van „Java's Oudheid, IV” (10/5), „Indische ethnografica te Delft” (6/5, blz. 5), „Oostersche dagen” (blz. 1, Ant. L.) en „Een curieuze theorie” (blz. 1).

De Suikerindustrie.

De heer *Smissaert* merkt in het *Soer. Hbl.* (11/5 „Econ. en sociale aangelegenheden”) op dat ook Ned.-Indië belang heeft bij de *handels-politische inzichten der* (na de verkiezingen) komende Regeering in Holland. De oud-minister H. A. van IJsselstein bijv. acht herstel van de differentieele rechten bij onzen invoer in Indië lang geen kwaad middel, om ons aandeel in de *Oost-Indische importen* te verhoogen. Van den heer Van den Heuvel e.a. is een (parlementair) initiatief-voorstel uitgegaan, om de *bietsuiker-nijverheid* door een premie op bietenbouw te steunen, waartegen terecht is aangevoerd, dat, wanneer straks de producenten van *Java-rietsuiker* te Genève een beroep komen doen op de regeeringen van vele Staten, om haar verderfelijke (en in den grond on-economische) politiek in dat opzicht te herzien, dat beroep niet krachteloos moet kunnen worden gemaakt door de tegenwerping: dat onze eigen Regeering dienzelfden verkeerden weg gaat bewandelen.

Het lijkt de *Loc.* (11/5, blz. 37—40 „Econ. Supplement”) aan de hand van de thans beschikbare gegevens waarschijnlijk, dat de producenten van *Java-rietsuiker* andermaal tot tijdelijken opslag van de suiker op Java moeten overgaan en de V.I.S.P. weder zal trachten een deel van den oogst in Europa af te zetten. Hoe de Europeesche suikermarkt zich zal ontwikkelen als *Cuba* thans één miljoen ton suiker en *Java* andermaal een half miljoen ton ten verkoop zal aanbieden, dient afgewacht te worden. Immers de Europeesche beetwortelsuiker oogst geeft voor 1928-'29 zelf ook al een sterke stijging te zien, vergeleken bij het voorgaande jaar.

De *Loc.* van 10 Mei (blz. 3) geeft een verslag van een persgesprek met mr. Boissac van *Mauritius*, die naar Java gekomen is voor het Congres van *Suiker-technologen*, dat begin Juni te Soerabaja zou plaats hebben. Heel de bevolking van *Mauritius* leeft van de suikerindustrie. De jaarlijksche productie bedraagt ongeveer 250.000 tons en wordt geheel uitgevoerd naar Engeland. Vóór den oorlog was

Britsch-Indië het afzetgebied. *Java* nam in Br.-Indië de plaats in, welke *Mauritius* open liet. Na den oorlog had *Java* zich flink vastgezet op de Br.-Indische markt, terwijl Engeland door zijn preferentiele rechten voor het koloniale product de *Mauritiaansche suiker* bleef trekken. Br.-Indië, dat zoodanige voorkeurrechten niet gaf, bleef op deze wijze voor de *Javasuiker* als afzetgebied behouden. De rietcultuur is op *Mauritius* in handen van de Inheemsche boeren en geschiedt voor de rest in groot bedrijf door de 40 fabrieken. Van den beschikbaren bouwgrond is namelijk ongeveer de helft het eigendom der fabrieken en de rest van de landbouwers zelf. Iedere fabriek werkt dus voor de helft met *eigen riet*, voor de rest met *opkoopriet*. Het opkoopriet wordt door de fabrieken vermalen en de boer ontvangt daarvoor $\pm \frac{2}{3}$ van de suikerwaarde. Aan de afhankelijkheid van één enkele cultuur zijn voor den economischen toestand der kolonie ernstige bezwaren verbonden, welke vooral in onzen tijd van lage suikerprijzen zeer duidelijk aan den dag treden.

Volgens het *Soer. Hbl.* (4/5, 3de bl. „Suiker en Bevolking”) overweegt de Regeering in Indië op het oogenblik de samenstelling eener ordonnantie (ter uitvoering van de *motie-Soejono*, aangenomen in den Volksraad d.d. 15 Nov. 1928), welke verschillende kwesties zal regelen in verband met het planten van *vroegrijpe padi* in de streken waar de suikerindustrie hare gronden huurt. Vooralsnog staat de Regeering op het standpunt: dat het aan de Suikerindustrie verboden zal zijn *eenigen invloed* uit te oefenen op de bevolking ten aanzien der vraag, of al dan niet *vroegrijpe padi* zal worden geplant dat naar bepaalde regelen de Suikerindustrie *vergoedingen* zal hebben te betalen wanneer de bevolking *vroegrijpe padi* plant. Ten slotte zal straf worden bedreigd tegen overtreding der voorschriften van deze ordonnantie.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (6/5, 4de bl. „Rietveredeling”, Drs. S. L. Rümke; 3de bl. „Hawaii”, Dr. V. J. Koningsberger; 10/5 „Vrije immigratie en kolonisatie”, *De Sum. Post* (13/5 „P. S.” door Duitschen bril), de *Deli Crt.* (13/5 „Enquête naar arbeidstoestanden op Java”), de *Java-Bode* (10/5 „Werving en emigratie”) en de *Loc.* (8/5, blz. 32 „De vrije emigratie”).

Uit rijke ervaring

Het *Soer. Hbl.* (10 en 11/5, 3de bl. Z.) bespreekt de artikelen van generaal H. N. A. Swart, oud vicepres. van den R. v. I., gepubliceerd in het „*Alg. Hbl.*”, „de *Deli Crt.*” en het „*Bat. Nwsbl.*” (22/4 en 1 t/m 10/5). Waar generaal Swart schrijft over hetgeen hem aan veranderingen ten kwade het meest heeft getroffen, voegt de heer Z(entgraaff) enkele persoonlijke mededeelingen aan die van den schrijver toe, en wel over de organisatie, welke door gen. Sw. wordt aangeduid als „*het monsterverbond*” de P.P.P.K.I., de federatie van allerlei vereenigingen op nationaal standpunt. Uit den aard der zaak was gen. Swart bij het schrijven van zijn artikelen nog niet bekend welke houding de P.P.P.K.I. zou aannemen op de vergadering, welke zij in April 1929 te *Djokja* zou houden. De P.P.P.K.I. heeft te *Djokja* besloten (als punten 7 en 8 der beslissingen) dat de befaamde *Perhimpunan Indonesia* in Nederland wordt gemachtigd zoo krachtig mogelijk te ageren tegen poenale sanctie en heerenindien, en: dat de *Perhimpunan Indonesia* een innig contact zal onderhouden met de *Liga tegen koloniale onderdrukking*, en dat eerstgenoemde organisatie een voorpost van de P.P.P.K.I. zal vormen in het buitenland”. De „*Liga tegen koloniale onderdrukking*” staat onder communistische invloeden; de „*Perhimpunan Indonesia*” is een fel-revolutionnaire organisatie. Bij deze organisaties zoeken dus ook de Studie-clubs haar heil. Ongetwijfeld zullen velen opschrikken van de mededeelingen over het z.g. soldatenoproer in Juni 1927 te Bandoeng.

De heer Swart behandelt voorts de *veranderde mentaliteit* van de Inlandsche bevolking, met uitzondering van die van het platteland. De heer Z. merkt bij dit betoog op dat hij niet genoeg kan aandringen op *behoorlijke bejegening van den Inlander door den Europeaan, en de grootste correctheid in den omgang met beschaafde Inlanders*. Hieraan ontbreekt dikwijls nog het een en ander.

Waar gen. Sw. schrijft over de *geestesgesteldheid onder de Indo-Europeesche bevolking*, zegt Z.: Ongetwijfeld heeft geene Regeering het recht bij het scheppen van bestaansmogelijkheden een onderscheid te maken dat de bevolking — dus de eigenlijke kinderen des Lands — in minder gunstige positie zou brengen dan eenige andere groep. En

M. Z. Booleman's Postzegelhandel
 AMSTERDAM
 Galerij 47 (bij Paleis v. Volksvlucht) - Tel. 34092
IN- EN VERKOOP VAN POSTZEGELS
 Vraagt gratis Prijscourant 1741

Hoofdinspecteur voor 's-Gravenhage: F. J. MAHLMAN, Plaats 31 a.

het is logisch — in 't algemeen gesproken — dat men Inlanders met meer diploma's prefereert boven Europeanen met minder, als het gaat om werk dat door beiden evengoed kan worden verricht. Evenwel, deze zaak heeft ook *politieke beteekenis*. Men heeft den Indo-European wel wat al te plotseling gesteld voor den stortvloed van even goed opgeleide Inlanders; het is zeer de vraag of de Regeering niet wat meer vooruit had moeten zien en althans niet tijdsiger den Indo-European zulke uitbreiding van opleidingsmogelijkheden had moeten bieden, dat hij zich op het goede moment op wat beters had kunnen richten dan de vorige baantjes. Het is aan de Regeering bekend dat onder het *Inlandsche* personeel van Post-, Telegraaf- en Telefoondienst voortdurend politieke propaganda wordt gevoerd, hetgeen voor de goede functioneering dezer organen van het Gezag in tijden van gevaar zeer ernstig kan zijn. Hier diende men, uit politieke overwegingen, veel meer betrekkingen open te stellen voor den Indo-European. De nivellering der salarissen, naar Inlandsch niveau, was oorzaak dat de Indo-Europeanen hier werden verdrongen. Het zou een bewijs zijn van goed inzicht, indien men bij deze diensten, en nog in tal van andere posten, voor den Indo-European eene betere kans schiep.

In dit verband leze men: het *Soer. Hbl.* (6/5 „Banka-zorgen“; 7/5, 3de bl. „Hero Tjokro“), *De Loc.* (6/5, blz. 3 „Komt U binnen, Baars!“; 7/5, blz. 17 en 22 „Middendorp, steeds driester“ en „De 1 Mei-viering te Weltevreden“), het *Bat. Nwsbl.* (13/5 „Baars“; 14/5 „Een Sinoman-raad“), de *Jana-Bode* (8/5, A „Inlandsche Edeleeren“; 11/5 „Verg. Sumatranenbond“; 13/5 „Ten-toon-stelling“) en de *Deli Crt.* (15/5 „De toestand in het Serdangsche“ en 18/5 „Indische herinneringen“, prof. mr. A. S. Oppenheim).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het ondervolgende is overgenomen uit de *Indonesia Merdeka*, het orgaan der Studentenvereniging „Perhimpunan Indonesia“ van Mei.

Onze Liga-politiek in Holland.

Sedert de collectieve aansluiting van de Perhimpunan Indonesia bij de op 13 Februari 1927 te Brussel opgerichte Liga tegen Imperialisme en voor Nationale Onafhankelijkheid, bindt zij den strijd tegen de koloniale overheersing op een gemeenschappelijk forum aan, niet alleen met verenigingen van onderdrukte volken, maar ook met Westersche organisaties van arbeiders en radicale intellectueelen.

Internationaal brengt ons deze nieuwe fase in onzen strijd onnoemelijk veel perspectieven. De Liga is voor ons momenteel de eenige organisatie waarin wij contact krijgen met vrijheidsbewegingen van andere onderdrukte volken. Zoo is het aan het bestaan der Liga te danken dat wij nauwe voeling hebben met het All-Indian National Congress. Het contact met Westersche organisaties van arbeiders en intellectueelen en pacifisten, dat wij door de Liga krijgen, verschaft ons ruimer terrein voor onze buitenlandsche propaganda. Merkwaardig is het dat in de Deutsche burgerlijke kringen een groote sympathie bestaat voor de aspiraties der onderdrukte volken en voor den arbeid der Liga. Wellicht door het verlies der koloniën en door de Rijnbezetting!

Anders wordt de kwestie als het gaat om de Liga in Holland, waar het hart en het moreel oordeel van het Nederlandsche volk vergiftigd zijn door het bezit van winstgevende koloniën. Voeelde de Perhimpunan Indonesia zich eenerzijds genoodzaakt mede te werken aan de oprichting der Hollandsche sectie der Liga, als consequentie van haar collectieve aansluiting, anderzijds toonden hare leden weinig genegen-

heid tot samenwerking met Hollandsche elementen. Tot deze terughoudendheid hebben niet weinig bijgedragen de bedroevende resultaten van de samenwerking-politiek in het Nederlandsch-Indonesisch Verbond, die den meesten onder ons nog helder voor den geest staan.

Eerst na lange aarzeling en na heel veel moeite kon onze vereniging er toe besluiten om mee te werken aan de Hollandsche sectie der Liga. Eerst in Augustus 1927, mede onder indruk van den inval in onze kringen!

Maar deze hernieuwde samenwerking — nu met andere Nederlandsche elementen dan voorheen — duurde slechts tot April 1928. Toen de linksche sociaal-democraten door de Paaschresolutie van hun partij gedwongen waren zich van de Liga terug te trekken, vond de Perhimpunan Indonesia het niet raadzaam de sectie Holland alleen met de communisten voort te zetten en trad uit de Liga.

Door deze omstandigheden is de leiding der sectie-Holland bijna geheel in handen der officieele communisten gekomen. Van de zeven bestuursleden waren er slechts twee niet-communisten, n.l. antimilitaristen, zoodat het ons niet bevreemde, als men zeide dat deze sectie sterk onder den invloed der officieele C. P. H. stond.

Deze ongewenschte toestand bracht de Internationale Liga er toe om in samenwerking met de Perhimpunan Indonesia deze sectie te reorganiseren op bredere basis. Onze verplichting tegenover de Internationale Liga noodzaakt ons daaraan mee te werken. Een volledige reorganisatie in eens stuit intusschen op groote moeilijkheden, mede veroorzaakt door de sectarische conflicten in de Nederlandsche arbeidersorganisaties. Ten einde deze reorganisatie te vergemakkelijken, heeft het Executieve Comité der Internationale Liga op haar jongste zitting op 14 April te Amsterdam voorgesteld een overgangsvorm tot na het wereldcongres der Liga in Juli a.s. te scheppen. Een voorloopig bestuur werd in het leven geroepen, bestaande uit 5 Indonesiërs en Nederlanders uit het oude sectie-bestuur. Daarmede is tegelijk de communistische stempel op de Hollandsche sectie verdwenen.

Wij hebben nu nogmaals — en voor het laatst — beproefd hier te lande een nieuwe activiteit der Liga te helpen ontwikkelen. Het slagen van deze poging hangt voor een groot deel af van de gezindheid der Nederlandsche elementen en van hun bereidwilligheid het bovenpartijlijke karakter der Liga te eerbiedigen. Lukt het niet, dan wenschen wij ons voortaan niet meer met het „Hollandsche vraagstuk“ te bemoeien!

De nieuwe Directeur B. B.

Het Algemeen periodiek voor Indonesië *Timboel* van 1 Mei schrijft naar aanleiding van de benoeming van den heer Mühlendorf het volgende:

Zoo'n uitzonderlijke benoeming als die van den heer A. Mühlendorf tot Directeur B. B. is uit den aard leerzaam. Voor den zooveelsten keer opent zich hier gelegenheid te peilen, hoe publieke personen als b.v. journalisten over het Indonesische land en zijn volk denken, dat is te zeggen voor zoover dat nog noodig was, — het peilen meenen wij.

Wat is er toch met den nieuwen B. B.-directeur? Gegronde, zakelijke aanmerkingen zijn niet te maken, noch op zijn persoon, noch op zijn ambtelijke loopbaan. Dit ziet men het beste uit het feit dat een principieel tegenstander van den nieuwen directeur, overigens niet gauw om argumenten verlegen, de heer Zentgraaff van het „Soer. Hbl.“, blijkbaar over het geval met zijn mond vol tanden staat, niets weet te stamelen dan een vage en inferieure persoonlijke insinuatie, den heer Mühlendorf noemend „een streberische, halfroode figuur!“

Maar ja, daar is Mühlendorf's politieke overtuiging, dezelfde overtuiging als die van Prof. van Gelderen, wiens benoeming tot hoogleraar indertijd ook al besproken werd op een verregaand tendentieuze manier, zóó zelfs dat „de Banier“, het orgaan van de C. E. P., in verzet kwam en, de z.g. „wenschappelijke objectiviteit“ van niet-sociaal-democratische geleerde schrijvers met die van Van Gelderen's geschrift vergelijkend, concludeerde dat er meerdere rechtsche schrijvers zijn aan te wijzen die tendentieuzer schreven en schrijven dan deze sociaal-democraat!

De sociaal-democraat, in Indonesië werkzaam, heeft, méér door het feit dat hij in Indonesië zit dan doordat hij sociaal-democraat is, het inderdaad moeilijk. In een Gemeenteraad, dicht bij de hoofdplaats van Indonesië, heeft men zelfs een actie gevoerd om den gemeentedienst „taboe“, gesloten, te verklaren voor sociaal-democraten.

En dat dankt hij, de sociaal-democraat, allemaal aan het feit dat hij in Indonesië zit, in een kolonie, tusschen twee honderd duizend koloniale Europeanen, die hun eigen bestaan leven en er niet wenschen aan herinnerd te worden dat naast hen een miljoen uitheemsche Aziaten en vijftig miljoen Indonesiërs leven, dat wil zeggen: onderhevig zijn aan menschelijke verlangens en gevoelens; dat wil verder zeggen: gevoelens van niet zó'n heel andere geaardheid dan de hunne. Wij noemen die getallen niet om er mee ons overwicht aan te toonen, maar alléén maar om te betoogen dat het in

geen geval aangaat ons nog steeds als „quantité négligeable“ te beschouwen. Want onder die vele miljoenen niet-Europeanen zullen er toch allicht ook wel twee honderd duizend zijn die naar Westerschen maatstaf mee kunnen praten, méépraten met de twee honderd duizend Europeanen, niet hen napraten.

Want pas tot méépraten bevoegd geacht te worden wanneer we den Westerling napraten, daar passen we voor!

Dat er tusschen die twee begrippen verschil bestaat, dat kan ook de Westerling hier leeren. Of was er hier niet eens een groot Nederlandsch blad dat méésprak over de Indonesische aangelegenheden op zijn eigen wijze. En heeft „men“ (dat wil in zulke gevallen altijd zeggen: de geldzak) dat blad toen niet gedwongen om op een andere wijze te gaan praten met anderen mee, dat is te zeggen om te gaan napraten?

Zoo is nu eenmaal Indonesië een „rijk“, geldzakig, Koloniaal land. Waar elders, in de landen die vrij zijn, het ook den sociaal-democraten vrij staat ambten te bekleeden tot de hoogste en verantwoordelijkste, zelfs dat van Minister en Hoogleraar toe, zijn er hier in Indonesië, in dit land van „goena-goena“ oftewel stille kracht, machtige invloeden werkzaam om zoiets te verhinderen.

Als wij de oordeelvellingen over de recente benoeming lezen, zelfs de welwillende, zoodat die van het A. I. D., dan zoeken wij tevergeefs naar een toetsen van de benoeming aan de belangen van dit land. Als er sprake is van het belang van „land en volk“, dan blijkt dat niet te willen beduiden dit land en dit volk, maar het Nederlandsche. Wanneer de „Locomotief“ op haar beurt schrijft dat deze benoeming in den lande meer bespreking dan instemming vinden zal, dan wil dat „in den lande“ zeggen: bij de koloniale Nederlanders hier in het land.

Waarlijk, zoo'n benoeming is leerzaam. Voor den zooveelsten maal kunnen we merken dat de „spreektrampetten“ van verreweg het grootste deel der Nederlanders in Indonesië over onze hoofden en langs de kwestie heen blazen, omdat de groep wier meening ze vertolken, niet met en zelfs niet naast ons Indonesiërs leeft, maar „boven“ en, voor zoover hun belang dat toelaat, buiten ons om wenschen te leven. Wat spreekt men toch van non-coöperatie van onze zijde?

Wat echter beteekent deze benoeming voor ons? Men weet het, wij zijn geen sociaal-democraten. Dus geen partijdigheid heeft invloed op ons oordeel. Wij willen slechts de feiten nagaan in hun beteekenis voor ons.

Men weet ook, er heerscht tegenwoordig niet veel animo bij de Indonesiërs voor het B.B.

Het kortgeleden gehouden congres van Indonesische B.B.-ambtenaren hier ter stede heeft stemmen doen hooren die van een niet-bepaald-tevreeden stemming getuigden. Artikelen vol critiek over het B.B. zijn waarlijk niet alleen in ons blad verschenen. Zoo iets tot ernstige bezorgdheid aanleiding kan geven, dan is het de malaise die valt op te merken bij het inlandsche B.B., „het voornaamste instrument van het gezag“.

Waarom is het zoo bedenkelijk gesteld met dat „instrument“? Wie dat wil begrijpen, moet dat werktuig in wezen en samenstel kennen. Die kennis is ook ten zeerste onontbeerlijk voor den hanteerder van het instrument. Wie een werktuig hanteert dat hij niet begrijpt, begaat er licht een ongeluk mee aan zich zelf. De heer Mühlendorf nu heeft bewezen veel van het Indonesische te kunnen en te willen begrijpen. Zijn politieke overtuiging blijkt daar alderminst een beletsel voor te zijn geweest en heeft hem bij ons weten, ook overigens niet tot minder wenschelijke daden gebracht. We achten dus zijn benoeming, hier en nu, wel gelukkig. Ze zal „het Gezag“ tot voordeel strekken, als men bij dit woord niet denkt aan bajonetten en andere geweld-apparaten.

Ja, — hooren we iemand zeggen — maar een zijner partijgenooten heeft toch de leus aangeheven: „Indonesië vrij, Nederland blij!“

Doch wil men daár een bezwaar van maken? Mocht die leus bewaarheid worden, Nederland en zijn zonen tot eer!

Wie, die de dingen beschouwt met een ruim begrip, om zoo te zeggen christelijk ruim, kan daar bezwaar tegen hebben?

Waarom gelooft men liever aan het „Indië verlorene, rampspoed geboren“ voor Nederland?

Ja, indien men met dit „verlozen“ een ander verloren gaan bedoelde dan als „bezitting“, als „kolonie“...

Maar daarover hebben we dag in dag uit gesproken. Men schijnt het nu eenmaal niet te kunnen begrijpen...

Zoodat het mogelijk is dat Van Gelderen objectiever schrijft dan vele rechtsche schrijvers, zoo kan Mühlendorf ook objectiever zijn dan vele rechtsche Directeuren van Departementen. De tijd zal dit leeren.

Wij hopen voor de Regeering dat zij de thans uitgestippelde lijn zal doortrekken, tot heil van haar zelf en ook van het „instrument“.

De Samenwerking.

Volgens verklaring van den uitgever-redacteur van het nieuwe, in hoofde dezes genoemde Maleische blad te Semarang, wil dit loyale samenwerking betreffende de leiding welke de Regeering geven zal voor de verkrijging van een Indonesisch Zelfbestuur. Vast staat dat door samenwerking de welvaart van Land en Volk zal toenemen. Het blad zal zijn critiek niet sparen aan hen die dat doel weerstreven willen, doch de critiek zal recht door zee en opbouwend zijn.

In het eerste artikel, dat over die leiding van de Regeering gaat, zegt de redactie te moeten erkennen dat de opvoeding tot zelfbestuur door de Regeering op bevredigende wijze wordt voortgezet, ook al behoeven verschillende regelingen nog verbetering. Het is als een opvoeding die een vader aan zijn zoon geeft.

De belofte van Hare Majesteit inzake het verleen van zelfbestuur aan Indonesia wordt nu geleidelijk aan tot vervulling gebracht en ook de welvaartspolitiek heeft reeds belangrijke veranderingen tot stand gebracht, in het bijzonder wat betreft de regeling van het credietwezen. De benoeming van Jhr. Mr. de Graeff tot Gouverneur-Generaal heeft het goede moment geschapen voor een Indonesische bestuursvorming met zelfbestuur als kompas, omdat deze Landvoogd een hoogstaand Nederlander is en niet het merk der Koloniale Politiek draagt.

Het opkomen der non-coöperators onder de inheemsche intellectuelen vindt schrijver een nadeelig iets voor die Indonesiërs zelve; de Regeering houde echter wel rekening met wat in de decentralisatiepolitiek, de locale en provinciale raden en den Volksraad, nog de griet uitmaakt der non-coöperators. Zij diene wijziging aan te brengen waar dit nog noodig is, opdat samenwerking verkregen kan worden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Ovz.zicht.**Het historisch tuinfeest op „Over-Holland”.**

Op aanstichting van het Utrechtsch Provinciaal Minahassa Comité, dat op 18 Mei door den Commissaris der Koningin in de provincie Utrecht is opgericht als onderafdeeling van het Koninklijk besluit ingestelde Minahassa-Comité voor een jubileum-geschenk aan de Minahassa, zal den 29en Juni een historisch tuinfeest op het prachtige landgoed „Over-Holland” te Loenen aan de Vecht worden gehouden.

Naar aanleiding hiervan is een kort geschriftje verschenen (zonder vermelding van auteur, drukker of uitgever), dat, blijkbaar van zeer deskundige hand, een historische uiteenzetting bevat van de elementen welke aan het te houden feest ten grondslag liggen. Na zijn terugkeer uit Indië in 1689 denkt men zich n.l. dat Robert Padbrugge — die in 1679 het contract van vriendschap enz. met de hoofden van Manado sloot — genoodigd wordt door den landheer van Over-Holland om op die mooie buitenplaats eenige dagen door te brengen. De landheer noodigt nu zijn vrienden, die de andere buitenplaatsen aan de Vecht bewonen, uit om een receptie ter eere van Padbrugge bij te wonen. Bij die gelegenheid zal Padbrugge van zijn wedervaren in het verre Indië verhalen. Dit verhaal nu geeft hem ook gelegenheid het verbond met de Minahassa te vertellen. Hij doet daarbij uitkomen hoe Manado reeds lang voor zijn komst te Ternate de hulp van Nederland inriep. Dit is het eerste tooneel uit het verhaal dat men zal trachten voor te stellen. In een zgn. cora-cora komen een aantal inwoners van Manado de Vecht afgeroeid met het gewone orkestje aan boord, dat in den regel bestaat uit eenige fluitspelers, die begeleid worden door een gong en een tifa (trommel), om het rythme bij het roeien aan te geven. Reeds van verre hoort men het vaarttuig aankomen en dan verzamelen zich de inmiddels aangekomen gasten, gekleed in de sierlijke kleedij uit de tweede helft van de zeventiende eeuw bij de landingsplaats met den oud-Gouverneur der Molukken in het midden. Hij hoort het verzoek der Manadoneezen aan en geeft hen al hoop dat d'Ed. Comp. aan hun verzoek gehoor zal geven. Deze eerste deputatie van de Minahassa keert dan terug en Padbrugge zet zijn verhaal voort. Wanneer hij aangekomen is bij het oogenblik waarop door hem het bovengenoemde verbond met Manado gesloten wordt, op den 10en Januari 1679, dan laat zich opnieuw het geluid van de naderende cora-cora hooren. Ditmaal komen aan de landingsplaats alle de ter algemeene vergadering opgeroepen dorpschouwen van Manado in hun ambtsgewaad aan en scharen zich om Padbrugge. Plechtig beloven allen, in ruil voor de bescherming die zij vroegen, *ter doot toe gehouwen en getrouw te zullen zyn aan Nederland.*

Intusschen is een luisterrijk gezelschap op Over-Holland aangekomen. Daarbij heeft zich mede gevoegd een Jachtgezelschap dat te paard naar het schoone landhuis gekomen is en in kleurrijk beoogde mengden de vele gasten zich thans met de Manado-sche hoofden en hunne inmiddels ook aan-

gekomen dames om den verderen middag in gezellig samenzijn door te brengen.

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I.

Afl. 1 van deel 85 van het door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië uitgegeven tijdschrift opent met den Portugeeschen tekst van 31 hoofdstukken uit het verloren gegane Boek IX van Lopes de Castanheda's tusschen 1552 en 1561 uitgegeven werk: „História do descobrimento e conquista da India pelos Portugueses”. Een Hollandsche inleiding van Pater C. Wessels vermeldt bijzonderheden omtrent de herkomst van het eeuwenoude handschrift, hetwelk zeer lastig te ontcijferen was (een 3-tal blz. van dat hs. zijn, ten bewijze, in reproductie toegevoegd).

De uitgave is ook voor de geschiedenis van den Indischen Archipel van veel belang, daar de hoofdstukken 8—9 en 21—23 over de Molukken handelen in den tijd toen de Portugeezen er heerschappij uitoefenden.

De overige inhoud dezer afl. bestaat uit een verzameling „Mentawai myths”, uitgegeven in Mentawai-tekst met Engelsche vertaling door Prof. Edwin M. Loeb van de Universiteit van Californië, die in 1926 eenige maanden op de Mentawai-eilanden (ten Westen van Sumatra) doorbracht.

Als losse bijlage is nog aan de afl. toegevoegd No. 5 der „Literatuur opgave voor het Adatrecht”, aansluitende bij den tweeden druk der Literatuurlijst voor het adatrecht van Indonesië.

Oedaya (Opgang).

Inhoud der Juni-afl. Titelpaalt: De drie vliegbooten van de Marine-Holland—Indië-vlucht boven Den Helder. — De geest onder de Indonesische studenten in Nederland, door Rn. Ms. Mr. Soeripto. — De Minahassa en Nederland, twee en een halve eeuw samengaan (foto met bijschrift). — Moet Nederlandsch-Indië [in het buitenland] propaganda maken? door Dr. Th. Metz. — Een bijzondere promotie aan de Leidsche Hoogeschool [van Raden Mas Mr. Soeripto]. — Van kunst en kunstenaars: Just Havelaar, door Hugo Vogel (vervolg). — Bij de foto's van [Britsch-] Indiërs in Suriname, door C. R. Biswamitre. — Maleisch gedeelte: Ternak ditanah Belanda, oleh Darwis gl. Datoek Madjolelo.

De Indische Mercurus.

No. 24 (12 Juni). Kerrie-poeder, door Ir. W. L. Utermark. — Verslag eener reis ter bestudeering van de suikerindustrie op Java, door Ir. H. A. C. van der Jagt, besproken door Dr. H. C. Prinsen Geerlig. — Oedaya's Luchtvaart-nummer, door F. W. C. — De productenmarkt op Java en Madoera gedurende het vierde kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft literatuur over aetherische oliën, boschwezen, looistoffen, voedingsmiddelen, vruchten, groenten enz.

Algemeen Landbouweekblad voor Ned Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 45 (4 Mei). Palembang en de landbouw, door X. — Biologen en ... landbouwkundigen. — Het risico en de betekenis der groote cultures, door H. Cremer (ontleend aan de „Zakenwereld”). — De rubber-situatie, door A. W. Still. — Beschrijving van orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden (vervolg), door P. M. W. Dakkus. — Ned.-Ind. Vereeniging voor den Rubberhandel (slot). — Ongewenscht tournoi (naar aanleiding van het voornemen der vereeniging voor Koloniale Studiën om dit jaar een congres te organiseren dat gewijd zal zijn aan het onderwerp: De invloed van de grootlandbouwindustrie op den Inlandschen landbouw en de volkswelvaart).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De April-afl. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: De reactie der walikoeko-boomen op de aantasting door den zigzagboorder, door L. G. E. Kalshoven. — Dunning der djatibossen, door F. W. Snepvangers. — Wat zijn de geldelijke uitkomsten van het Boschwezen 1918—1927? door W. Zwart. — Verslag over het roeien met een Handy-andy roomachine, door E. J. van Jelen. — Ononderboken bedekking van den boschbodem, door Dr. A. Thorenaar, met opmerkingen van J. A. de Boer. — Eene ernstige beschadiging van djaticulturen door Loranthussoorten, door T. Altona (met afb.).

De Mijningenieur.

De Mei-afl. bevat een vervolg der door kaartjes verduidelijkte beschouwingen van K. A. F. R. Musper: Geologische waarnemingen in de Padangsche Bovenlanden. Schr. behandelt thans het Si Karikirgebergte. — Verder in deze afl. o.m. nog eene studie van dr. ir. R. W. van Bemmelen over het Caldera probleem, mede naar aanleiding der publicaties over dit onderwerp van dr. Escher en Jhr. dr. Sandberg.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned-Indië.

Afl. 5 van dl. 69 bevat o.a. „Tropical typhus”, een vlektyphus-achtige ziekte, door Dr. J. W. Wolff. — Over het gehalte aan vette stoffen in het bloed bij Europeanen en Indonesiërs in de tropen, door M. Pirngadi. — Bacteriologische en serologische onderzoekingen aangaande de Sumatraansche Salmonella Neukirchi, door Dr. G. W. Bosch.

Suriname.

De Koloniale Staten hebben de verordening tot versoering van het onderwijs aangenomen, wat wij niet verwacht hadden na de voortreffelijke bestrijding door den heer Kraan. Het schijnt dat de Gouverneur Rutgers toch wel gevoeld heeft dat hij met de afbraak van het onderwijs te ver ging. Aan het slot van zijne nota naar aanleiding van het eindverslag der Commissie van Rapporteurs verklaart hij n.l. geen bezwaar te hebben, indien de meerderheid der Staten dit wenscht, het voorstel om de 3de rangers als hoofden van scholen te Paramaribo bewoonbaar te verklaren, terug te nemen.

Uit het verslag in de bladen is ons niet duidelijk geworden of het voorstel is teruggenomen.

Wij moeten nu afwachten hoe in deze dure tijden de hulpkrachten op de districtsscholen, zoo zij een gezin hebben, van f 50 in de maand zullen leven. Zelfs voor een vrijgezel is deze bezoldiging te eenenmale onvoldoende.

Wij vertrouwen dat op de districtsscholen van dat beperkte leerplan op den duur niets zal komen, want geen onderwijzer, waar wat in zit zal het volhouden jaar in jaar uit elken dag den geheelen schooltijd door lezen, schrijven en rekenen te onderwijzen.

* * *

In de N. R. Ct. van 15 Juni Av.bl. A. een particuliere correspondentie uit Paramaribo over „het onderwijs”. Over de versoering van het onderwijs op de districtsscholen denkt de schrijver niet ongunstig. „Als hoofd iemand met den vierden rang, wat in Nederland een goed opgeleide kweekeling zou wezen, en als hulp een man zonder bevoegdheid uit de omgeving en vertrouwd met den aard van het kind, dat de school zal bevolken. In theorie is dit stelsel naar Nederlandsche opvattingen misschien heel verwerpelijk; in de praktijk kan er bij zorgvuldige toepassing en goede leiding zeker wel een resultaat van verwacht worden, dat beantwoordt aan des ontwerpers inzichten”.....

De redacteur van het blad teekent hierbij aan: „In de buitengewesten van Nederlandsch-Indië blijkt het gebruik van onbevoegde leerkrachten steeds meer een gevaar voor het onderwijs.”

De schrijver eindigt zijn correspondentie met de woorden:

„Het is ook voor hen, die de toestanden in Suriname kennen en uit de verte nog in veel opzichten meeleven met land en volk, nadat ze reeds lang Braamspunt achter zich lieten, belangrijk het verder verloop van deze proef met het onderwijs te volgen; al naar het standpunt, waarop men zich t.a.v. de ontwikkeling van het land plaatst, zal men haar met meer of minder sympathie begroeten; ontkend kan niet worden, dat Dr. Rutgers getoond heeft niet te schromen zijn overtuiging in daden om te zetten in een zoo principieele kwestie als de onderhavige en wanneer de verwachte onderwijs-specialiteit uit Indië komt, zal men de verdere uitwerking van die plannen zien verwezenlijken.”

Wij zullen niet verzuimen de faits et gestes van die *totaal overbodige* onderwijsspecialiteit uit Indië met belangstelling te volgen. Tot heden begrijpen wij heusch niet wat de man er doen moet.

* * *

In verband met de voordracht van den heer A. IJzerman over „de Roraima-formatie in Suriname en haar mogelijke economische betekenis”, wegens de mogelijkheid dat er in de verweeringsproducten van die formatie diamant voorkomt, evenals in Britsch Guiana (zie ons vorig nummer) schrijven wij uit „The yearbook of the Bermudas, the Bahamas, British Guiana, British Honduras and the British West Indies 1929” het volgende over:

.....„Diamond production [in British Guiana] is entirely from alluvial deposits located principally in a belt of forested country about 200 miles long and 30 miles wide, tending roughly parallel to, and 110 miles distant from the Atlantic coast. This belt is rarely more than 200 feet above sea level, but it is overlooked along its south-western boundary by a precipitous escarpment 1.000 to 2.000 feet high formed by the edge of the Kaieteurian sedimentary rocks. A similar thickness of this formation has been denuded from the belt of diamantiferous country in which the coarser, heavier constituents of the Kaieteurian rocks (among which is the diamond) have been concentrated in the widespread alluvial deposits. Behind and above this escarpment recent geological surveys have revealed

repetition at higher altitudes of similar geological conditions over large areas and during the past year development work has proved the existence of extensive diamantiferous alluvium at altitudes of 2,000 feet above sea level. In view of this and other factors a very optimistic view is taken by the Government geologists of the Colony's reserves of the precious stone. In the Mazaruni field alone it is considered that the present production could be maintained for another 20 years, and there are indications of an early development of the elevated portions of the Pakaraima Mountains."

* *

De West van 21 Mei schrijft:

„Sedert de Gouverneur van Demerara bekend maakte, dat op Skeldon bij artesische boringen aanwijzingen van aardolie zijn gevonden, is een ware stormloop ontstaan om vergunningen te vragen tot onderzoek naar petroleum. De Argosy van 21 Mei bericht, dat reeds vijftig blokken zijn aangevraagd. (een blok is vijftig vierkante mijlen) door verschillende personen en firma's, waaronder Booker Bros, Connell & Co., enz."

* *

De „Gooi en Eemlander" (Hilversum) van 12 Juni schrijft:

„Naar wij vernemen, werd dezer dagen door de „N.V. Surinaamsche Houthandel en Zagerij" de zwaarste boom uit Suriname geïmporteerd, welke nog ooit naar hier kwam. Deze woudreus — een roode cabes — weegt niet minder dan circa 10.000 K.G. en vertegenwoordigt een hoeveelheid hout van ongeveer 8 M³. Het soortgelijk gewicht dezer houtsoort is 1,2, zoodat dergelijke boomen niet gevlot kunnen worden.

Er was een speciale bok nodig, om dit gevaarte te Amsterdam uit de zeeboot te hijschen en het over te laden op een dekschuit, waarmede het naar Weesp getransporteerd werd, alwaar het door de N.V. Weesper Houthandel en Zagerij gezaagd wordt."

En de roode kabbes is niet de grootste woudreus van Suriname!

* *

Naar „De Nieuwe Stem" mededeelt is de heer S. A. Savitsky, een Fransch mijningenieur, van een prospectie reis aan de Boven-Marowijne teruggekeerd. De expeditie bestond uit 30 personen en de reis heeft ruim drie maanden geduurd. De prospectie had plaats in het gebied ten Noorden van de Tapanahony en leverde volgens den heer Savitsky bevredigende resultaten op.

Goud werd vrij regelmatig in alle prospectiegaten aangetroffen, in zeer fijn verdeelden vorm, hetgeen het terrein voor de exploitatie in kleinbedrijf, zooals deze gewoonlijk in Suriname wordt uitgeoefend, minder geschikt maakt. De heer Savitsky is van meening, dat de configuratie van het terrein zal veroorlooven om gedurende acht maanden per jaar met een hydraulische installatie van ca. 250 P.K. te kunnen werken.

De expeditie heeft met groote moeilijkheden te kampen gehad. Zoo moesten de heer Savitsky en zijn secretaresse, Mme Fumalle, geruimen tijd tot den hals toe in het water blijven wachten tot een omgeslagen corjaal weer was vlotgemaakt en uitgehoosd.

Zou het, zoo vraagt „De Nieuwe Stem", met het oog op de mogelijkheid van het tot stand komen dezer nieuwe goudonderneming, waarachter veel kapitaal staat, niet aanbeveling verdienen, de voorgenomen afbraak van de spoorlijn Kabel-Dam nog eens eenigen tijd aan te houden? Deze lijn levert immers de vlugste verbinding met de nieuwe goudstreek.

* *

De Ondernemersraad voor Suriname deelt mede, van zijn vertegenwoordigers in Paramaribo bericht te hebben ontvangen, dat de aanneming door de Tweede Kamer van het voorstel-Van den Heuvel c. s. een ernstige bedreiging is voor de Surinaamsche suikerindustrie. De voorkeursrechten door Engeland en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika aan hun koloniale suikers verleend, welke plm. f 50 per ton bedragen, hebben het afzetgebied voor Surinaamsche suiker reeds belangrijk doen inkrimpen. Indien nu de voorgestelde premie van f 15 per ton voor bietsuiker in Nederland zou worden aangenomen, dan zal het voor Suriname vrijwel uitgesloten zijn, haar suiker te plaatsen.

„Het wil mij voorkomen" — zoo schrijft de vertegenwoordiger van den Ondernemersraad — „dat het te niet gaan van de suikerindustrie, waarin meer dan de helft van het aantal contract-arbeiders employ vindt, voor Suriname een zoo onoverkomelijke slag zou zijn, dat het te niet gaan, indien eenigszins mogelijk, moet worden voorkomen."

Een te niet gaan van de suikerindustrie in Suriname zal de jaarlijksche subsidie van de Nederlandsche schatkist aan Suriname belangrijk moeten verhoogen.

Wissel In- en Verkoop Credietbrieven Telegrafische Uitbetalingen	Hollandsche Bank voor West-Indië		Incasseeringen Handelsinformaties Rembours- en Document,-Crediet
	Keizersgracht 25. AMSTERDAM (C) Tel. 31290 en 35290		
	CURAÇAO CARACAS VENEZUELA		
	Belast zich met alle Bankzaken op West-Indië, Venezuela, Columbia en Midden-Amerika. 5008		

Curacao.

De verrassing van Willemstad.

Op het oogenblik, waarop wij dit schrijven, is het ruim een week geleden, dat de Venezolaansche rebellengeneraal Urbina of Urbino Willemstad verraste, en wat weten wij nu nog van het gebeurde? De officieele mededeelingen van regeeringswege stellen ons telkens voor nieuwe vragen met een regelmatig terugkerenden aanhef: Hoe is het ter wereld mogelijk, dat...?

Hieraan heeft ook de pers schuld, die wel verwijt op verwijt aan het adres der regeering opstapelt over de verwaarloozing van haar plicht als koloniale mogendheid — en wij zeggen niet: ten onrechte — maar zelf tot nu toe nagenoeg niets deed om belangstelling te wekken voor Curacao en de eischen, die de toenemende ontwikkeling van den laatsten tijd — al weer meer dan tien jaren lang — daar gingen stellen. Wij kennen niet één groot blad, dat op Curacao een vasten correspondent heeft, althans niet één, die geregeld van zich hooren laat. Zoo nam men nu zijn toevlucht tot soms wonderlijke interviews van „kenners" en nietkenners van Curacao. En nu weten wij wel, dat het buitengewoon moeilijk is, om op Curacao betrouwbare correspondenten te krijgen, maar de koningin der aarde heeft naast exorbitante rechten dure plichten. Ook zullen wij straks, als de — nu de „situatie" toch eenmaal „gered" is ietwat belachelijke — censuur is opgeheven, wel nimmer een onpartijdig, aaneengeschakeld relaas der feiten krijgen.

En toch ligt een groote stapel krantenknipsels voor ons, en na alles nog eens doorgelezen te hebben, vragen wij weer: wat weten wij nog? Er is een troost bij alles: men voelt als één man de schande. Men moge in dicht en on dicht, in beeld en woord, spotten met wat te bespotten is, men moge den draak steken met wat inderdaad bespottelijk is — dat de smaad gevoeld wordt, is de eerste eisch voor omzetting in een daad van den wensch, dat die smaad uitgewischt wordt.

Wij hadden gaarne gezien, dat de Staten-Generaal, zich hun taak en den ernst van den toestand bewust, bijeengekomen waren, om wat leeft in het volk voor de ooren der regeering overluid uit te spreken en den wensch kenbaar te maken, dat wie verantwoordelijk zijn ook verantwoordelijk gesteld worden.

Op de meest scherpe wijze is het gedrag gelaakt van den gouverneur en van den garnizoenscommandant. Wij kunnen er iets voor voelen, dat het verontwaardigd gemoed, ook daarheen een uitweg zoekt. Men heeft ons verzekerd, dat laatstgenoemde zich voor een krijgsraad zal hebben te verantwoorden. En de opperbevelhebber over de in de kolonie aanwezige krijgsmacht (art. 30 Rr.)? Als gouverneur, die zonder verlof der Koningin de kolonie niet mag verlaten (art. 17), is hij aan Haar wegens zijn doen en ook wegens zijn laten verantwoordelijk (art. 21). Niettemin kan de publieke critiek ook haar woord spreken. Maar kennen wij nu voldoende feiten, om een billijk oordeel te vellen? Het is inderdaad zeer bedenkelijk den minister op de vraag, welke maatregelen de gouverneur heeft genomen, nadat hij gewaarschuwd werd, en vóór hij opgelicht werd, te hooren antwoorden, dat de gouverneur in dien tusschentijd zijn huis niet uit geweest is, omdat hij niet wist, wat hem boven het hoofd zou hangen, en omdat hij intact wilde blijven, om de leiding te houden (dat „houden" vooral is kostelijk!). Maar wij vragen toch: beschikken wij op dit oogenblik over voldoende feitenmateriaal om te kunnen zeggen wat de gouverneur wel had moeten doen?

Wij zijn het eens met de openbare meening, die zich reeds heeft uitgesproken, dat de gouverneur moet worden vervangen. Onafhankelijk van wat blijken mag, gedooft onze naam, de eer van onze Vorstin, van onze vlag, het belang van Nederland en van Curacao niet de handhaving op de hoogste plaats van iemand, in wiens persoon het Nederlandsche gezag is beleedigd. De geschiedenis herhaalt zich. Men denke aan het gebeurde met Guzman Blanco, straks dertig jaar geleden. In Venezuela kan nu eenmaal de rebellengeneraal van vandaag de president van morgen zijn.

De minister van koloniën heeft gewezen op de moeilijkheden van het onderzoek, en verklaard, dat niemand alles heeft meegemaakt, niemand meer

dan een klein stukje. Dit zij aangenomen op zijn gezag. Het kan ook wijzen op nalatigheid. Aan de anderen kant wordt het onderzoek vergemakkelijkt, doordat alles zich waarschijnlijk binnen een straal van één of anderhalven kilometer heeft afgespeeld. Men onderscheide echter. Er is een strafrechtelijk onderzoek naar medeplichtigheid en strafbare schuld, dat bij den rechter veilig is. En voorts is er de vraag, of ieder zijn plicht gedaan heeft, zooder nochtans bij ontkennende beantwoording strafoplegging te leiden. Dat onderzoek is ook buiten den door den minister aangevoerden groot buitengewoon moeilijk. Het mag niet geleid worden door hooger en lager, die zelf verantwoordelijk moeten geven. Daarom dringen wij aan op uitzondering van een regeeringscommissaris, die zonnig aanzien des persoons, volkomen onpartijdig, het materiaal verzamelt, dat ter beoordeeling onmisbaar is. De daarvoor geschikte persoon zal niet gemakkelijk te vinden zijn. Het moet een buitengewone man zijn. Misschien is er maar één, die daarvoor geschikt is, en zal het voor dezen een daad van opoffering zijn, aan de roepstem, die tot hem komt, gevolg te geven. Maar hier geldt het, dat ieder Nederlander zijn plicht moet doen.

Nog op één ding willen wij wijzen. Men smaakt op de „roovers". Aangenomen dat Urbina en zijn roovers zijn — wij zien in hem niets anders dan zijn vele voorgangers waren, die zich aan het hoofd van opstandige bewegingen in Venezuela stelden, en vinden daarom beter te spreken, gelijktijdig wij deden, van een rebellengeneraal — zijn het niet zeer fatsoenlijke roovers geweest? Het is blijkbaar, helaas! geen kunst geweest zijn, om alles te rooven, wat hij gebruiken kon, en hij paalde zich tot wapens en munitie, en doodslechts wie hem daarbij in den weg stond. Dat is nog erg genoeg, maar moet toch betekenis hebben voor de beoordeeling van de wandaad.

Hulde zij der nagedachtenis van hen, die gevallen zijn voor de eer van onze vlag, al werd die eer ondanks hen, niet gered.

Begroeting 1930.

Alleen La Union van 16 Mei l.l. heeft al een verslag der openbare behandeling. Wij bepalen ons tot de vermelding, dat met 5 (Lansberg, Henriquez Van Leeuwen, Senior, Winkel) tegen 4 stemmen (Ellis, Eskes, De Lannoy, Zeppenfeldt) de uitgaven verminderd zijn met bijna f 800.000.—, dat de wetten de post rente, voor voorschotten ten behoeve van de koloniale kas aan het moederland te betalen, met f 130.000.—, wegeaanleg met f 345.000.— en nieuwe werken met f 324.000.—.

Vreemdelingen op Curacao!

De dagbladen hebben zich uitgesloofd den Nederlandschen lezers de meest elementaire dingen omtrent Curacao te leeren. Wonderlijke interviews soms hadden plaats. Pyttersens Staatsalmanak werd ijverig overgeschreven, encyclopaedische wijsheid gelucht, de oude gegevens uit het laatste K.V. werden als de laatst-bekende afgedrukt, versleten cliché's nog eens afgedrukt, zooals niemand het verslag der gebeurtenissen kon lezen zonder glimlach als hij aan de de onvruchtbare reis der gijzelaars toe was, zoo lachen de Curacaoenaars om de oude kost, den Nederlanders voorgezet. Het verwonderde ons nergens nog eens te lezen de gegevens, die de Amigo van 4 Mei l.l. bracht over het vreemdelingenverkeer, waaraan een inzender eenige belangrijke beschouwingen vastknoot.

Wij nemen er het volgende uit over: „Curacao telt op dit oogenblik niet minder dan 52 nationaliteiten. Wat dit zeggen wil, moge hier uit blijken, dat Pears' Cyclopaedia, met weglating van het Britsche Rijk en zijn dominions en eenige kleinere, 57 nationaliteiten opgeeft. Iedere maand zijn er in het laatste jaar gemiddeld 2800 vreemdelingen binnengekomen, waarvan er 400 per maand bleven. Hoe groot hun aantal is, is zelfs bij eenige benadering te schatten. Getallen, die men noemde, varieeren tusschen 10 en 15 duizend.

Dat er echter zeker een groot aantal is, blijkt wel voldoende uit het kapitaal aan deposito's, door vreemdelingen bij het Gouvernement geplaatst. Op 1 April bedroeg deze som meer dan 250.000 gld. Deze deposito's varieeren van 500 gld. (Australië, Azië, Afrika) tot 25 gld. (Venezuela), zijn een garantie, dat het Gouvernement geen financieele schade zal hebben van vreemdelingen. Alle onkosten van ziekte enz. ten laste van het Gouvernement worden uit de renten van dit fonds bestreden.

Dat de overheid een oog houdt op al deze vreemlingen is van het grootste belang in onze maatschappij; want deze menschen leven hier met hun nationale sympathieën en antipathieën, die kleine wisselingen kunnen doen uitlaaten tot vigen twist en gevaarlijke partijenschappen; en het gevecht, dat een politiek verschil, hier met bloed en doodslag eindigde. Die menschen komen uit de eigenaardigheden en fouten hunner rassen en nationaliteiten, welke steeds een wakend oog eischen der politie; om een voorbeeld te noemen: de Chinees en een smokkelaar van opium zijn twee synoniemen: en het quantum opium, wat de politie hier in beslag neemt, overtreft verre de hoeveelheid, welke heel Nederland jaarlijks voor gebruik nodig heeft.

In het algemeen kunnen we zeggen dat als regel niet het crème de la crème is, wat uit andere landen emigreert. Onder de emigrés hier zijn zeker goede menschen, die aan de politie weinig of geen werk verbaan; maar men vindt er ook onder, kwartjes, ladelichters, kruimeldieven, zakkenrollers, diefstalers, inbrekers, brandkastforceerders, vechtschakelen, onbevoegde beoefenaars der geneeskunde, kaartleggers, en misschien wel als grootste percentage, menschen, die we maar zullen noemen, scoundrels op de gevaren en slechte zeden eener vreemde stad.

Deze menschen voldoen dan wel aan onze sterke wettelijke vreemdelingenwet, maar ze zijn toch niet zulk gepluimde, dat, wat men met vaktermen noemt, ze steeds door de politie moeten geschaamd, of hun huizen gecontroleerd moeten worden. Het is voldoende, even een blik te slaan op de misdadigerswerktuigen van het pasbegonnen politiemuseum, om een idee te krijgen, welke schrikwekkende typen er op Curaçao rondloopen. En in de laatste jaren, voor de komst der militaire politie, dat bovengenoemd soepzootje van niet veel meer, hier komen binnenvallen-vooral in den wettelenden soepspot van de wereldberuchte Punda, onder vrijwel eenige controle; en ook thans is het nog niet voldoende door te voeren, zonder een nieuwe verordening op vreemdelingen, die klaar en naar we willen hopen, spoedig zal worden uitgevaardigd.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Politiecommandant Appel.

De Cur. Crt. van 1 April 1887 bevat de mededeeling dat de als marechaussee 2de klasse bij de 1ste gadedetacheerde infanterist Jan Appel is bevorderd tot marechaussee 1e klasse.

Uit den Verren Vreemde.

Congres van de Kamer van Intern. Koophandel.

Naar vervollediging van hetgeen wij reeds hebben medegedeeld over dit congres, dat van 8-13 Juli in Amsterdam zal worden gehouden, melden wij dat de vergaderingen zullen worden gehouden in het Koloniaal Instituut. Het zal worden geprecederd door den heer R. du Mosch, voorz. der Ned. der Chambre de commerce internationale. De heer E. Heldring, voorzitter van de Kamer van Koophandel te Amsterdam, is president van de commissie van ontvangst. De opkomst wordt verwacht van meer dan duizend personen „choisies dans l'élite des milieux d'affaires de 46 pays différents.”

Een Moskee in Den Haag.

De losse geruchten en wankele mededeelingen die tot ons gekomen zijn over een plan tot het bouwen van een moskee in ons land, kunnen wij geen oordeel vormen over den ernst van een planig voornemen. Maar wij meenen er toch al tegen te moeten waarschuwen, om 't voorbeeld van andere Europeesche landen aan te halen als motief ter aanbeveling, zonder dat een ernstig onderzoek zal hebben gewezen, in hoever de elders opgerichte moskeeën aan de aanvankelijk gekoesterde verwachtingen hebben beantwoord.

De afgetreden president van Venezuela.

In 1908 trad als president van Venezuela een man die door zijn persoonlijke eigenschappen in een Europeesch land en onzen tijd onmogelijk als staatsman een plaats zou kunnen innemen, maar daar de dictator is geweest, welke de republiek had. J. V. Gomez is ten volle het type van een gelukkig avonturier. Nagenoeg analfabeet, wist hij niet wanneer hij geboren is. Mag men getuigen wat er zool van hem verteld wordt, dan is het een brutaal despoot, die zich zelf, zijn familie en politieke vrienden zonder eenigen vorm een overdadig deel van de rijkdommen van het land deed toevloeien. Hij trad ook overigens willekeurig op om alles en allen naar zijn zin te zetten.

Maar desalniettemin voelt de bevolking van Venezuela, dat hij de man is, dien men hebben moet. Hij weet in het schijnbaar mateloze toch nog zekere maat te houden, hetgeen hem dan als een bewijs van gematigdheid wordt aangerekend. Zoo vond hij bij zijn optreden een nieuwerwetsche constitutie, die veel te mooi was voor de heerschende toestanden en voor de regeling van de rechtspraak waren ook grondslagen aangenomen, die niet klopten met de daar nog heerschende begrippen. Hij wierp die voorbarig opgestelde fraaiigheden niet overboord, hij wees bij zijn eerste boodschap aan het Congres, in 1909, reeds op de noodzakelijkheid om de maatschappelijke gebruiken des lands en de beginselen van de constitutie en van het recht met elkander in overeenstemming te brengen. Nadat hij de leiding voor dit compromis vele jaren zelf in handen had gehouden, kon in de Grondwet van 1922 worden opgenomen, dat het Hof van Cassatie elk jaar aan het Congres een verslag van indienen over de wijze, waarop een compromis tot stand kan worden gebracht tusschen het geschreven recht en de verschillende gebruiken, die in het land voortbestaan.

Zoo verklaarde hij ook, na een vruchtbaar bewind van tien jaren, den tijd aangebroken te achten om plaats te maken voor een ander. Van meer dan een zijde en op meer dan een manier is er bij hem op aangedrongen, dat hij president zou blijven. Maar hij heeft aan dezen drang niet toegegeven. Hij is inderdaad heengegaan.

De keuze voor zijn opvolger door 't Nationaal Congres is gevallen op J. B. Perez, d.i. de hoogste rechterlijke autoriteit in den lande, een keuze, waarmede ook Gomez ingenomen was en die veler sympathie heeft, maar alleen al in het feit van een bestuursverwisseling vonden eenige „generaals-avonturiers” aanleiding om een kans ten eigen bate te wagen. Bovendien zijn er onder hen, die nooit alle hoop hadden opgegeven, doch die zich alleen stil hielden omdat zij tegen Gomez geen succes verwachtten.

Een en ander indachtig had Gomez verklaard, wel bevelhebber van de krijgsmacht der republiek te willen blijven. En daar de generaals-avonturiers niet lang hebben gewacht met van zich te laten hooren, heeft de oud-president dadelijk werk gevonden ter verdediging van den zetel van zijn opvolger. Wij hebben nu echter over hem eerst nog als president te spreken.

De omstandigheden zijn hier, zooals vaak in de geschiedenis, met den sterke geweest.

Venezuela is een door de natuur rijk bedeeld land. Maar wat het aan rijkdommen in den schoot bergt en wat er bij goede ontginning van den bodem te halen kan zijn, kwam weinig tot zijn recht door de binnenlandsche oorlogen, de heerschende onveiligheid en alles wat hiertoe bijdroeg of er het gevolg van was, en hieronder was natuurlijk ook een allerslechtst financieel beleid te noemen. En in wisselwerking waren die financieele misstanden weer oorzaak tot ontevredenheid binnenslands en van moeilijkheden met het buitenland.

Onder Gomez krachtige regeering kwam er al wat verbetering in den toestand, maar hij zou de moeilijkheden toch niet meester hebben kunnen worden, ware de petroleum hem niet ter hulp gekomen. De exploitatie van rijkte oliebronnen heeft uitkomst gebracht. Vooral in de laatste 10 jaren vloeien groote sommen in de staatskas en de algemeene welvaart schept tevredenheid en vrees voor verandering. Verleden jaar werden ruim 107 miljoen vaten olie gewonnen.

Dat is, zooals men weet, ook de opkomst geworden van Curaçao. Venezuela heeft geen gewilde verscheepsgelegenheid. De petroleum wordt naar Willemstad, de haven van het op korten afstand er tegenoverliggende Curaçao gebracht, en daar door de Bataafsche — van Konink. Petr. Mij. — verwerkt. Een dergelijk bedrijf is ook ontstaan op Nederl. Aruba, waar 't vooral door de Amerikaanse Stand. Oil wordt gedreven.

Heeft Gomez gezorgd, dat de nieuwe toestand hem zelf ten goede kwam, hij heeft tevens veel voor zijn land gedaan. In zijn laatste boodschap, 20 April j.l. uitgesproken, gaf hij een overzicht van hetgeen in zijn 20-jarig bewind zool tot stand gekomen is. Wij zullen de opsomming niet weergeven, maar alleen aanstippen, dat de scheppingen of verbeteringen betrekking hebben op spoorwegaanleg, wegenverbetering in aantal en bruikbaarheid, uitbreiding van de cultures en van de veeteelt, ontginning van goud, koper, magnesium, steenkolen en asphalt. De buitenlandsche schuld is belangrijk verminderd. Invoer en uitvoer zijn enorm toegenomen. Een surplus van den invoer wijst op aankopen in verband met de economische ontwikkeling van het land. Het zijn vooral Duitschers, die als groote importeurs optreden. Een eigen industrie is in wording. Het onderwijs is veel verbeterd, zoolwel primair als hooger. Behalve de hoofdstad Caracas (met ± 100.000 inw.), heeft ook het binnenland nog een hoogeschool, de Universidad de los Andes. Het leger is op een vredessterkte van ± 10.000 man georganiseerd en goed uitgerust. Wij teekenen hier even aan, dat de republiek

een grootte heeft van tweemaal Duitschland, met slechts 3 miljoen inwoners, veel kleurlingen, betrekkelijk weinig Europeanen, in de binnenlanden nog onvervalschte Indianen.

Het heengaan van Gomez is de aanleidende oorzaak geweest van hetgeen „de aanslag op Willemstad” is geworden. Generaal Urbina, die als politiek gevangene eenigen tijd in het fort te Willemstad geïnterneerd is geweest, wist dat daar wapens en munitie waren opgelegd. Voornemens den oorlog aan te binden tegen het nieuwe bewind in Venezuela, heeft hij het plan gevormd, en op de bekende wijze uitgevoerd, om zich van dien voorraad in Curaçao meester te maken.

Bekend is ook dat generaal Don Simon Urbina aan Gomez in zijn functie van bevelhebber van het leger der republiek, inderdaad dadelijk volop werk heeft gegeven.

Overgestoken naar den Venezolaanschen wal, landde hij in de nabijheid van Coro, dat de hoofdstad is van de provincie (staat) Falcon, waaruit Urbina afkomstig is. Daar stond generaal Gabaldon sedert eenige weken in opstand tegen de regeering, na aankomst van Urbina werd tot een aanval op Coro overgegaan.

De eerste berichten meldden, dat de commandant van het garnizoen, generaal G. Lacle, wel gesneuveld was, doch dat de insurgenten verslagen en uiteengedreven waren. Hetgeen nader vernomen is, doet vermoeden, dat dit eerste bericht te rangschikken is onder de beruchte oorlogstelegrammen. Althans het lijkt veeleer of Urbina in Coro de macht in handen kreeg en in Falcon over een aanhang van beteekenis beschikt.

Juist dezer dagen maakt een telegram melding van een nederlaag van Urbina, die, met zijn volgelingen, in het gebergte gevlucht zou zijn. Voor de rust van Venezuela is 't te hopen, dat dit bericht bevestiging zal vinden.

Ook uit Zuid-Venezuela (dat is aan de andere zijde van het land) komen berichten van ongeregeldeheden. Bereden Venezolaansche vrijbuiters en opstandige boeren zouden de grens van den buurstaat Columbia overschrijden en daar strooptochten houden, zoodat de Columbiaansche regeering een afdeling vrijwilligers, onder kolonel Pulido, tegen hen heeft afgezonden.

Generaal Gomez vindt zoo, na zijn abdicatie als president, en tot zekere hoogte juist door die abdicatie, dadelijk volop werk. Zijn velen afkeerig van onrust, nu het Venezuela goed gaat, de generaals-avonturiers zijn niet minder belust op den presidents-titel, nu deze hen tot petroleum-magenaar kan maken.

Wij hebben gemeend iets te moeten vertellen over de merkwaardige figuur, die in den laatsten tijd de hoofdpersoon is geweest in de Amerikaansche republiek, welke door het treurige Curaçao-gebeuren momenteel Nederlands bijzondere aandacht heeft, over den afgetreden president, wien waarschijnlijk als opperbevelhebber nog een taak van beteekenis te vervullen blijft.

Berichten der Afdeelingen.

AFDEELING BREDA.

Deze afdeling heeft een Informatie-bureau opgericht. Inlichtingen over Indië worden elken Maandag van 11-12 uur v.m. verstrekt in een der lokalen van het bijkantoor der Internationale Bank, Wilhelminastr. 39, aldaar.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau.

- BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:
 D. A. Ackers, Boekhoudkundig ambtenaar bij den Gouv. Acc.dienst, Amstelveenscheweg 215(I), Amsterdam (Z.).
 D. E. A. Lutjeboer, Onderwijzer bij het O.L.O., Reggestraat 36(III), Amsterdam (Z.).
 J. D. Pen, Onderwijzer bij het O.L.O., Hagedoornweg 50boven, Amsterdam (N.).
 H. E. W. Schut, Landmeter 3e kl. bij het Kadaster, Adm. de Ruyterweg 40huis, Amsterdam.
 G. H. J. Snelder, Onderwijzer O.L.O., Stooplaan 2, Dordrecht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:
 C. H. D. Steinmetz, Ondercomm. v. pol. aan de opl.sch. pers. der Politie, Nicolaistraat 68, 's-Gravenhage.

RADIO BRAAT

TELEFUNKEN-SERVICE-STATION 5737

LAAN COPES VAN CATTENBURCH 88

DEN HAAG :: TELEFOON 17072

C. VERSLUYS Jr.

BOEKHANDEL OP ELK GEBIED

KANTOORARTIKELEN
LEESPORTEFEUILLE
MUZIEKHANDEL

HET GESCHIKTSTE ADRES VOOR
INDISCHE VERLOFGANGERS VOOR

REISLECTUUR

HEERENSTR. 5 - RIJSWIJK

TELEFOON No. 18798

GOOSEN & SWAGERMAN

(NA 15 JUNI 1929) UITSLUITEND

LAAN v. MEERDERVOORT 100-100 a - Tel. 37867
DEN HAAG - OPGERICHT 1895 - DEN HAAG
PIANO'S - VLEUGELS - ORGELS

N.V. HOUTGRAAF & BOLSEN BROEK

Verhuizingen

TRANSPORT VAN PIANO'S EN BRANDKASTEN
BERGING VAN INBOEDEL'S :: CENTRAAL VERWARMD
DR. DIRK BAKKERLAAN 8-10
BLOEMENDAAL :: TELEF. 22299

PARAPLUIES - WANDELSTOKKEN
TUINPARASOLS
RAPAREEREN - OVERTREKKEN
HET AANGEWEEZEN ADRES VOOR U

TEURLINGS

SPIJSTRAAT 25 - DEN HAAG - TEL. 17092
WEEZENSTRAAT 5 - ROTTERDAM - TEL. 53534

ELECTRISCHE GEYSERS

Goedkoop - Zuinig - Gevaarloos

Complete Electriche Sanitaire Installatiën

W. G. SCHEERES

ELECTRO-TECHNISCH BUREAU

--- DEN HAAG ---

Kantoor en Monstercamer Hooigracht 1c 5052 Telef. 15170 Magazijn en Werkplaats Laan van Roos en Doorn 9

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

HUUROVERNAME

Met 1 JULI a.s. AANGEBODEN OVERNAME HUUR zeer mooie **EERSTE-ETAGEWONING**

ACACIASTRAAT 19, DEN HAAG

onmiddellijke nabijheid Valkenboschplein (tramlijnen 3, 7, 14, 12). Huurprijs laag. Overname van eenvoudigen, goed onderhouden inboedel op zeer billijke voorwaarden. Te bezichtigen Maandags, Woensdags en Vrijdags tusschen 11 en 12 uur. 5804

- Mevr. A. M. Moltzer, geb. Risakotta. 1e Comm. hoofdk. D.V.G., Heerengracht 146, Amsterdam (C.).
M. J. Maters, tijd. Leeraar Kon. Emmaschool, Sattlevenstraat 22b, Rotterdam.
F. Hughan, wnd. Kantoorh. bij het hoofdk. P.T.T., van Beverningkstraat 108, Den Haag.
C. A. Schefer, Adj.-Contr. v. d. Bel., Ant. de Haenstr. 40, Den Haag.
Mej. M. J. Jubido, Telef. 1e kl. tel.kant. Weltevreden, Buys Ballotstraat 99, p.a. Mevr. v. d. Heijden, 's-Gravenhage.
Mej. Ch. A. Bullock, Comm. Dept. O. en E., Adres als voren.
Mej. M. F. de Gril, 1e Comm. Dept. van O. en E., adres als voren.
Mevr. E. F. Krug-Hoets, Comm. hoofdk. Pandhuisd., Groenstraat 115, Nijmegen.
F. M. Malessy, tijd. wnd. Comm. 1e kl. P.T.T., Balistraat 61, Den Haag.
Mej. H. v. Waardenburg, Comm. hoofdk. D.V.G., Boreelstraat 20, 's-Gravenhage.
A. Ligtermoet, Administrateur, burgerlijk ambtenaar bij den magazijndienst der Intendance, Van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
J. C. Jansz, Adj.-accountant 1e kl. bij den Gouv. Accidienst, Nic. Maesstraat 49, Amsterdam (Z.).
L. Davidson, Controleur 1e cat. bij den P.T.T.-dienst, Laan van Meerdervoort 499, 's-Gravenhage.
Mej. M. Hayer, Hoofdverpleegster bij den dienst der Volksgezondheid, p.a. Ds. D. J. Leepel, Van Eeghenstraat 45, Amsterdam (Z.).
Mevr. L. H. Lim, geb. Tan, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.W.L.O., p.a. Mej. J. H. Tan, Ned. Handel Maatschappij, 's-Gravenhage.
L. F. R. P. C. Brandts-Buys, Inspecteur bij het Boschwezen, B. W. Laan 62, Amersfoort.
Mej. M. C. Dhont, Directrice bij den Hospitaaldienst, Schouwbroekerstraat 15, Heemstede.
J. H. J. van der Zant, wd. Onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Relweg 2, Wijk aan Zee.
J. A. F. Schut, Burgemeester van Amboina, Veerallee 6, Zwolle.
C. Scheurkogel, Werkmeester bij de S.S. en Tr., Zuidwal 38A, 's-Gravenhage.

- A. E. Hanssens, Electricien 11e kl. bij de S.S. en Tr. p.a. Fam. H. C. L. Verwoerd, Elsstraat 41, 's-Gravenhage.
Z. van Doorn, Opperhoutvester bij het Boschwezen Rapenburg 45, Leiden.
M. A. Monsjou, fgd. Controleur bij het B.B., Bergstraat 1, Ede.
H. J. C. Brunet de Rochebrune, Afdeelingsschef bij de S.S. en Tr., De Carpentierstraat 9, 's-Gravenhage.
Mr. F. C. Barbas, tijd. wd. Secretaris der Rechtshoogeschool te Batavia, Trompenbergstr. 3, Egmond a/Zee.
A. Heijmans, Expeditie ter Algemeene Secretarie, Javanalaan 112, Overveen.
L. Mulder, tijd. wnd. Controleur 2e kl. bij de P.T.T., Timorstraat 84, Haarlem.
Mr. A. S. Block, Voorzitter van de Landraden te Batavia a.s., Parklaan 34, Bilthoven.
A. J. C. van der Kuil, Kapitein der Intendance, H. v. Deventerstraat 141, 's-Gravenhage.
G. J. A. van Eck, Luit.-Kol. der Inf., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
H. Ph. Wirth, Officier van Gezondheid 2e kl., Van Weede van Dijkveldstraat 71, 's-Gravenhage.
A. N. S. Andersen, Militair apotheker 2e kl., Vestingboulevard 36, Kopenhagen.
Dr. J. W. N. Botter, Officier van Gezondheid 2e kl., Landstrasse-Hauptstrasse 65, Weenen III.
A. J. Patist, Onderluitenant der Artillerie, Voltastraat 12, 's-Gravenhage.
P. van Vlaardingen, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Mathenesserweg 11b, Rotterdam.
E. van Amersfoorth, Opzichter b. d. S.S. en Tr., Van Loostraat 100, 's-Gravenhage.
G. E. van Beusekom, Stationscommies 2e kl. b. d. S.S. en Tr., Obrechtstraat 422, 's-Gravenhage.
A. G. van Nes, Commissaris van Politie 1e kl., Burg. Colijnstraat 48, Boskoop.

MET PENSIOEN:

- J. J. de Munniks de Jongh, Luit.-Kol. der Inf., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
A. de Wit, Kolonel der Intendance, Stadhouderslaan 20, 's-Gravenhage.
J. H. Gaade, Inspecteur van Financiën 1e kl., Pension Quatre Bras, Hilversum.
A. A. Lijsten, Adj.-referendaris bij het Kantoor van Reiswezen, Amsterdamscheweg 59, Arnhem.
J. J. L. Fokker, wd. Commies bij de S.S. en Tr., Atjehstraat 120, 's-Gravenhage.
H. J. J. Bergman, Onderwijzer 1e kl. O.W.L.O., Bredenslaan 46, Bilthoven.
Mr. F. D. E. van Ossenbruggen, President van het Hoogerechtshof v. N.-I., Pension Quist, Stadhoudersplein 19, Den Haag.
L. Oudewaarden, Bedrijfsleider Strafgevangenis te Padang, p.a. W. Hardeman, Doorn.
S. K. Wieling, wd. Gew. Secr. der res. Tapanoeli, Clerqstraat 94(II), Amsterdam.

Mutatiestaat van 12 tot 19 Juni.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Herm. van Dalen, Marnixstraat 290. f 5	Secretaris Afd. Amsterdam.
Mej. A. L. M. de Bres, Verpleegster, p.a. W. Fleeming, Schietbaanlaan 22a, Rotterdam. f 5.	Eigen aanmelding.
Mevr. M. Boreel-Suermondt, Ubbergen bij Nijmegen. f 5	
G. Sitsen, Oud Directeur N.-I. Spiritusfabriek, Bergen op Zoom, Antwerpschestraat 28. f 5	den heer Mr. Dr. P. A. F. Blom te Bergen op Zoom.
C. A. Prins, Generaal-Majoor, Ginneken, Wilhelminastraat 69a. f 5.	
J. Ch. P. W. A. Steenkamp, Kolonel der Artillerie B.D. Breda, Baronielaan 296. f 5.	Afdeulingsbestuur van Breda.
J. M. Somer, Breda, Engelbrecht van Nassaupl. 181. f 5	
W. C. Lapré, Breda, Teteringsche Dijk F 30c. f 5.	
Mej. P. A. M. Lange, Breda, Baronielaan 329. f 5.	
G. W. Summelketel, Breda, Oranjevingel 17. f 5.	
J. F. Stutterheim, Princenhage, Ir. Batenburgl. 86. f 5.	
J. A. Schreurs, Breda, Baronielaan 297a. f 5.	
J. van Leenhoff, Ginneken, aadhuistraat 26. f 5.	
<i>Rectificatie:</i> F. J. A. Keuchenius, Bergen op Zoom, Kerkstraat 16.	
J. F. Westhoff, Laren (N.-H.), Hilversumscheweg 7.	
Nieuwe Begunstigers	
W. van de Waal, Breda, Ginnekenstraat 85	Afdeulingsbestuur van Breda.
Adresveranderingen	
W. G. H. Teunissen, O.-I. Ambtenaar m. v., Arnhem, van: Parkstr. 68, naar: Kastanjelaan 20.	
Mevr. de Wed. J. der Kinderen-Knijff, van: Ginneken, Oranjeplein 14a, naar: Breda, Ginnekenweg 121a.	
Dr. J. Vermande, Inspecteur Volksgezondheid, Utrecht van: J. v. Scorelstr. 12bis, naar: Stadhouderslaan 74.	
W. A. Spreeuw, Adj.-Onderofficier-Instructeur der Koloniale Reserve, van: Nijmegen, Heydenrijkstraat 91, naar: Willemstad, Curaçao. f 5.	
W. Louwe, Onderwijzer 1ste klasse, van: Rotterdam, Messcherstr. 35, naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. Onderwijs.	
A. J. Haaxman, Oud President Weeskamer, van: Montreux, Joli Site, terug naar: Den Haag, 2de Schuytstraat 99a. f 5.	
K. W. Rauh, Oud Majoor der Cav. N.-I. L., van: Castagnola, Lugano, naar: Den Haag, Stadhouderslaan 16. f 6.	
B. W. Clarkson, van: Den Haag, naar: Wassenaar, Huize „Djimat”, Wittenburgerweg 144.	
E. J. de la Parra, Den Haag, van: Sweelinckstraat 58, naar: Banstraat 8.	
Mevr. de Wed. B. Bronkhorst-Dekker, Den Haag, van: Snelliusstr. 23, naar: Archimedestr. 141.	
L. C. F. Polderman, Oud O.-I. Hoofdamtenaar, Den Haag, van: Acaciastr. 19, naar: Pension „Sweelinck” Banstraat 27.	
E. A. Kuchlin, Oud Havenmeester 1e kl., van: Nice, naar: Beaulieu (A. M.), Avenue des Anglais 6.	
J. B. C. van den Dorpel, Onderwijzer 1e klasse, van: Helmond, naar: Den Haag, Hendrik Zwaarderoomstraat 98. f 5.	
F. A. Perretsz, Gep. Algemeen Ontvanger, Den Haag, van: Elsstraat 41, naar: Copernicusstr. 74.	
Mevr. C. R. M. Rozendaal-Krijger, Den Haag, van: Morsestraat 12, naar: Obrechtstraat 162.	
E. L. K. Schmülling, Oud Ass.-Resident, van: Scheveningen, Cornelis Jolstr. 56, naar: Den Haag, Kaulaan 10.	
H. C. Nauta, Gep. Generaal-Majoor M. G. D., van: Den Haag, Groenhovenstraat 1, naar: Letchword near London (Engeland).	
A. H. H. Kawilarang, Kapitein der Infanterie, van: Den Haag, Houtrustweg 24, naar: Bandoeng, D. v. O. Ite Afd.	
H. Sieberg, thans Ass.-Resident der Doessenlanden, van: Den Haag, Acaciastraat 108, naar: Moearteweg.	
J. B. Hartelust, thans Gouverneur van West-Java, van: Tasik-Melaja, naar: Weltevreden.	
J. A. A. van Winsen, Militair Apotheker der 1e klasse, van: Kota-Radja, naar: Bandoeng, Riouwstraat 112.	
R. Bussink, Hoofdonderwijzer, van: Den Haag, Copernicusstr. 201, naar: Zutphen, Turfstraat 3 boven.	
Dr. F. D. K. Bosch, Hoofd v. d. Oudheidkundigen Dienst, van: Den Haag, naar: Weltevreden, Museumlaan 2.	